

Державний вищий навчальний заклад
“Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”
Економічний факультет
Кафедра обліку і оподаткування

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

Бакалавр
(освітній рівень)
на тему “ Облік, аналіз та аудит формування та використання додаткового
капіталу”

Виконала: студентка 4 курсу, групи ОО–42
напряму підготовки (спеціальності)
071 “Облік і оподаткування”

Комар І.А.

Керівник: д.е.н., доцент, професор
кафедри обліку і оподаткування Григорів
О. О.

Рецензент: к.е.н. доц. Кропельницька С.О.

Івано-Франківськ – 2023 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ДОДАТКОВОГО КАПІТАЛУ	7
1.1. Економічна характеристика додаткового капіталу підприємства, його структура.....	7
1.2. Нормативно-методичне регулювання обліку додаткового капіталу	14
1.3. Документальне оформлення операцій з додатковим капіталом підприємства.....	23
Висновок до розділу 1	30
РОЗДІЛ 2. ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ДОДАТКОВОГО КАПІТАЛУ (НА ПРИКЛАДІ ТДВ «ЯГОТИНСЬКИЙ МАСЛОЗАВОД»).....	31
2.1. Особливості синтетичного обліку додаткового капіталу	31
2.2. Аналіз формування та використання додаткового капіталу	40
2.3. Організація аудиту, формування додаткового капіталу	41
Висновок до розділу 2	45
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ДОДАТКОВОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	46
3.1. Напрями вдосконалення обліку додаткового капіталу	46
3.2. Вдосконалення методики аналізу додаткового капіталу	51
3.3. Покращення роботи проведення аудиту, формування додаткового капіталу	55
Висновок до розділу 3	65
ВИСНОВКИ.....	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	70
ДОДАТКИ.....	81

ВСТУП

Перехід України до нових економічних умов і розвиток підприємств різних форм власності, включаючи їх виходу на міжнародні ринки і подолання кризових ситуацій, суттєво змінили умови функціонування суб'єктів господарювання. Це ставить перед підприємствами ряд проблем, пов'язаних зі забезпеченням стабільності та стійкості. Важливим елементом стійкого росту та фінансової стабільності є власний капітал кожної організації. Бухгалтерський облік є основним джерелом, де зберігається і систематизується необхідна інформація. Метою бухгалтерського обліку власного капіталу, включаючи додатковий капітал, є отримання об'єктивної та непередбачуваної інформації про структуру власного капіталу. Ця інформація необхідна для внутрішніх та зовнішніх користувачів, таких як інвестори та кредитори, для прийняття відповідних управлінських рішень.

Питання обліку і відображення в звітності власного капіталу, включаючи додатковий капітал, є одними з найважливіших економічних проблем в сучасній ринковій економіці. Ці питання дозволяють внутрішнім і зовнішнім користувачам бухгалтерської звітності оцінити фінансові можливості підприємства на короткостроковий та довгостроковий період. Проте, відсутність чіткого і однозначного визначення поняття "власний капітал" ускладнює цю проблему та унеможлиблює прийняття економічно обґрунтованих рішень, спрямованих на підвищення фінансової результативності та стабільності підприємства. Розуміння економічної сутності "додаткового капіталу" як об'єкту обліку та аудиту є важливим для забезпечення ефективного управління підприємством і виявлення його фінансових можливостей.

Для забезпечення стійкого росту та фінансової стабільності підприємств необхідно вирішувати питання обліку та відображення власного капіталу, зокрема додаткового капіталу, з точки зору економічної обґрунтованості та відповідності вимогам бухгалтерського стандарту. Встановлення чітких і

однозначних правил щодо обліку та відображення власного капіталу сприятиме формуванню надійної фінансової звітності, яка є важливим інструментом для прийняття управлінських рішень та забезпечення стабільності підприємства.

Питання щодо природи додаткового капіталу завжди вважалися складними і привертали увагу представників різних економічних шкіл та напрямків. Залежно від рівня економічного розвитку суспільства, науковці по-різному тлумачили поняття "додатковий капітал".

Це питання було і досліджено, і досліджується багатьма вченими як зарубіжними, так і вітчизняними, серед яких Белова, Віктор Бланк, Руслан Бруханський, Франц Бутинець, Сергій Голов, Тетяна Дідоренко, Івахненко, Г.Г. Кірейцев, Карл Маркс, Нужна, Девід Рікардо, Микола Палюх, Адам Сміт, та багато інших.

Мета кваліфікаційної роботи полягає в обґрунтуванні теоретичних положень та удосконаленні процесу організації обліку, аналізу та контролю додаткового капіталу на підприємстві.

Мета дослідження визначила основні *завдання*, спрямовані на її досягнення:

- проаналізувати законодавчо-нормативні теоретичні засади обліку, аналізу та контролю додаткового капіталу на підприємствах;
- узагальнити методику дослідження організації обліку, аналізу і контролю додаткового капіталу;
- охарактеризувати процеси формування додаткового капіталу досліджуваного підприємства;
- дослідити особливості застосування методів обліку та контролю щодо додаткового капіталу підприємства для прийняття управлінських рішень;
- розробити рекомендації щодо обліку, аналізу та контролю додаткового капіталу об'єкта дослідження.

Об'єкт дослідження є процес організації обліку, аналізу та контролю додаткового капіталу на підприємстві.

Предметом дослідження є теоретичні та організаційно-методичні аспекти, пов'язані з обліком, аналізом та контролем додаткового капіталу на підприємстві.

Методика дослідження. В роботі застосовувалися такі загальнонаукові методики: спостереження, групування і порівняння додаткового капіталу за досліджуваний період; абстрактно-логічний аналіз, графічний метод і метод виявлення причинно-наслідкового зв'язку.

Інформаційна база дослідження включала законодавчі акти, нормативно-правові акти, міжнародні стандарти аудиту та бухгалтерського обліку, фінансову звітність, а також офіційну інформацію від Державного комітету статистики України та Міністерства фінансів України. Крім того, використовувалася інформація про фінансову звітність конкретного досліджуваного підприємства.

Практичне значення одержаних результатів. Отримані результати мають практичне значення, оскільки рекомендації, що містяться у даній кваліфікаційній роботі, можуть бути корисні комерційним підприємствам щодо формування, організації та контролю їх власних джерел майна. Використання цих рекомендацій дозволить підприємствам ефективніше управляти додатковим капіталом, забезпечуючи його оптимальне використання для досягнення стратегічних цілей і підвищення фінансової стійкості. Дослідження сприятиме поліпшенню практичних підходів до обліку, аналізу та контролю додаткового капіталу, що, в свою чергу, сприятиме підвищенню ефективності фінансового управління на підприємствах.

Кваліфікаційна робота є результатом дослідження теоретичних і практичних проблем організації та вдосконалення бухгалтерського обліку на підприємствах України, аналізу та управління додатковим капіталом. .

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ДОДАТКОВОГО КАПІТАЛУ

1.1. Економічна характеристика додаткового капіталу підприємства, його структура

Для чіткого визначення власного капіталу необхідно спочатку дослідити поняття "капітал" і вивчити різні трактування цього терміну в історії економічної думки. Слово "капітал" походить від латинського терміну "capitalis", що означає "головний". З розвитком економічної думки, поняття "капітал" отримувало конкретний зміст, відповідний певній парадигмі економічного розвитку.

Серед перших мислителів, які досліджували поняття капіталу, був Аристотель. Він ввів термін "хремастика", що означає нагромадження майна та збагачення. Проте, Аристотель вважав накопичення багатства зайвою діяльністю, а процентні доходи він вважав неестетичними та неприродними. Згідно з його поглядами, гроші повинні бути призначені для обміну, а не для генерації нових грошей.[139].

Меркантилісти, представники економічної школи, вважали капіталом основне багатство, яке представляло собою золото та гроші [85]. Протягом століть меркантилісти зрозуміли, що нагромадження грошей само по собі не приносить постійного прибутку, але їх введення в обіг може забезпечити регулярний прибуток. Карл Маркс, у свою чергу, визначав капітал як самозростаючу вартість, що перебуває у власності роботодавця.

Це сутність, яка проявляється у русі та взаємодії засобів виробництва та живої праці. Неокласична школа економічної думки розглядала капітал як ресурс для довготривалого використання, створений з метою виробництва, а

також як запас багатства, який здатний приносити власнику постійний дохід у вигляді "потоків послуг".

Підсумовуючи дослідження економічної сутності капіталу та його історичну еволюцію, можна виділити три основні підходи до його формування.

1. Концепція капіталу як грошового фактора заснована на твердженні, що гроші є основним чинником виробництва, вони визначають економічне прогнозування та є ключовим інструментом економічної політики. Серед відомих прихильників цієї концепції можна відзначити Т. Мена, Ф. Кене, У. Стаффорда, А. Монкретьєна, В. Мірабо.

2. Концепція капіталу як матеріально-речовинного ресурсу вважає, що капітал представляє собою цінності та послуги, які використовуються для створення нового доходу. Макроекономічна природа капіталу виявляється у фінансово-грошовому секторі економіки. Цю концепцію підтримували А. Сміт, Д. Рікардо, Ст. Мілль, Ж-Б. Сея, А. Маршал, Р. Хікс, Дж. Кейнс.

3. Концепція капіталу як виробничих відносин підкреслює, що капітал визначається відносинами, які впливають з монополізації власності на засоби виробництва у руках підприємців та їх відсутністю у робітників. В цьому підході розглядається роль різних складових капіталу.

Зобразимо дані підходи щодо формування капіталу з точки зору історичної еволюції на рисунку 1.1.

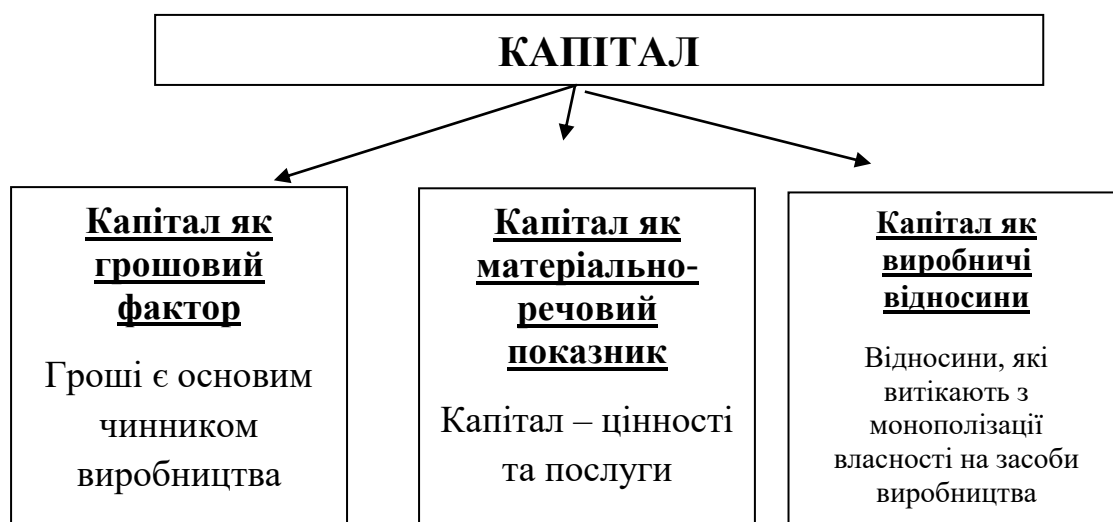

Рис. 1.1 Підходи до формування капіталу

Із наведеного рисунку очевидно, що хоча підходи до формування капіталу різняться, вони все ж розкривають його сутність з різних перспектив. У сучасному суспільстві представники західної економічної науки визначають капітал як "ресурси довготривалого використання, що створені людиною для виробництва інших товарів і послуг".

Ця загальна характеристика капіталу служить основою для різних понять, які використовуються в практиці та економічній літературі. [2].

Аналізуючи наведені положення, можна прийти до висновку, що більшість економічних мислителів визначають капітал як реальне майно, яке може створювати нові товари та приносити дохід його власнику [2].

Згідно з розвитком суспільства, сутність власного капіталу зазнала змін, але ці зміни не були суттєвими. В залежності від економічного розвитку, представники економічної думки надавали різне значення та сутність поняттю "власний капітал".

Під додатковим капіталом розуміли [116]:

1. Вартість, що створює додатковий приріст вартості.
2. Акумуляований запас засобів виробництва для створення матеріальних благ і досягнення переваг, які зазвичай розглядаються як частина доходу.
3. Ресурси, включаючи як грошові, так і матеріальні активи, які використовуються торговельними або промисловими підприємствами.
4. Економічні ресурси та блага, які виробляються і розподіляються в державі для задоволення потреб суспільства.
5. Сукупність цінностей, вкладених у підприємство з метою отримання прибутку, а також багато інших аспектів.

У таблиці 1.1 наведено типові підходи щодо визначення додаткового капіталу.

Таблиця 1.1

Підходи щодо визначення сутності додаткового капіталу

П/п	Визначення власного капіталу	Автори
1	Загальна вартість засобів підприємства, належних йому на правах власності та використовуваних для отримання прибутку	І.А. Бланк, Ф.Ф. Бутинець,
2	Фінансові засоби, надані в розпорядження підприємства та джерело отримання майна	А.Г. Загородній, Г.Г. Кірейцев, О.О. Терещенко
3	Вартісний вираз права особи на засоби підприємства	В.В. Сопко, С.Ф. Голов
4	Частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань	Н.М. Ткаченко, А.Г. Загородній, М.С. Пушкар
5	Джерело утворення майна та основне джерело фінансування	Л.П. Краснова, Г.В. Савицьк

Джерело: складено автором на основі [12; 14; 27; 38; 55]

Отже, автори мають різні погляди на те, що розуміти під поняттям "власний капітал". Ця економічна категорія може трактуватись як сукупність ресурсів, що відображають вартість активів, або як самозростаюча вартість, або як зобов'язання перед власниками. Україна використовує поняття "власний капітал" у НП(с)БО1 "Загальні вимоги до фінансової звітності", згідно з яким власний капітал є частиною активів підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань [88]. В міжнародних стандартах бухгалтерського обліку не використовується термін "власний капітал", але еквівалентом до нього у міжнародній практиці є поняття "чисті активи".

Таким чином, аналіз еволюції поглядів на економічну сутність власного капіталу свідчить про розбіжності в трактуванні цього поняття авторами та виникнення низки проблем, які потребують вирішення на рівні підприємств та держави. Виходячи з цього, виникає необхідність уточнення даного поняття. На нашу думку, власний капітал можна визначити як загальну вартість чистих активів підприємства (активи за вирахуванням зобов'язань), яка показує обсяг прав і інтересів власників, складається з інвестованого, накопиченого і потенційного капіталу. На основі аналізу праць вчених-економістів і узагальнених наукових поглядів можна сформулювати ще одне визначення, яке характеризує економічний зміст категорії "власний капітал": власний капітал - це загальна вартість засобів якими володіє та використовує компанія для отримання прибутку. Це тлумачення уточнює сутність і призначення капіталу у

діяльності підприємства.

В підсумку, дослідження еволюції поглядів на економічну сутність власного капіталу вказує на розбіжності в трактуванні цього поняття різними авторами та на появу проблем, які потребують вирішення на рівні підприємств і держави. З цього випливає необхідність уточнення даного поняття. На нашу думку, власний капітал можна описати як загальну вартість чистих активів підприємства (активів після вирахування зобов'язань), що відображає обсяг прав та інтересів власників і складається з інвестованого, накопиченого та потенційного капіталу.

Іншим визначенням, яке можна сформулювати на основі аналізу праць вчених-економістів та узагальнених наукових поглядів, є те, що власний капітал представляє загальну вартість засобів підприємства, належних йому на правах власності і використовуваних для отримання прибутку. Це трактування розкриває сутність та роль власного капіталу у фінансово-господарській діяльності підприємств [28].

Необхідність поділу власного капіталу за класифікаційними ознаками виникає внаслідок наступних проблем:

Недостатньо розроблених наукових досліджень з питань обліку, аудиту та аналізу формування і використання власного капіталу.

Потреби у подальшому вдосконаленні організації і методики обліку та аудиту власного капіталу.

Видатні вчені, такі як Ігор Бланк , Франк Бутинець , Григорій Кірейцев , досліджували питання класифікації власного капіталу підприємства у своїх працях.

Однак, незважаючи на значну кількість проведених досліджень, деякі аспекти всебічної та раціональної класифікації власного капіталу, з урахуванням галузевої специфіки, організації фінансового контролю їх раціонального використання і планування з метою вивільнення оборотного капіталу, залишаються недостатньо вивченими. Загалом, класифікація є способом розподілу понять, предметів і явищ на класи, види та розряди

залежно від їх загальних ознак.

Враховуючи вищезазначене, для бухгалтерського трактування категорії "власний капітал" важливо враховувати не лише окремі характеристики капіталу, але й його системні властивості, що проявляються через функції окремих складових елементів власного капіталу.

Отже, необхідно розглядати складові частини власного капіталу. Структуру власного капіталу можна представити різними способами, в залежності від трактування природи самого капіталу. Важливо зазначити, що сума власного капіталу є абстрактною вартістю майна і не відображає поточну ринкову або іншу оцінку підприємства для його власників.

Величина власного капіталу значно залежить від облікової політики підприємства, яка включає принципи, методи та процедури визнання та оцінки елементів та статей балансу, зокрема активів та зобов'язань. Водночас, власний капітал є основою для початку господарської діяльності будь-якого підприємства і є одним із найважливіших показників. Існує кілька підходів до визначення структури власного капіталу, які згадуються в економічній літературі.

Зокрема, Ф.Ф. Бутинець пропонує класифікацію власного капіталу на основі його форми та рівня відповідальності.

За формою:

1. Інвестований капітал, який включає суму простих і привілейованих акцій за їх номінальною вартістю.
2. Додатково вкладений капітал.
3. Подарований капітал, що представляє безоплатно отримані активи.
4. Безповоротна допомога.
5. Нерозподілений прибуток, який є частиною прибутку, отриманого внаслідок успішної діяльності підприємства і не розподілена між акціонерами або власниками, а замість цього реінвестується у саме підприємство.

За рівнем відповідальності:

1. Статутний капітал, чия сума визначена у статутних документах і підлягає обов'язковій реєстрації в ЄДРПОУ (Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців).
2. Додатковий капітал, який є незареєстрованим капіталом і включає додатково вкладений капітал.
3. Резервний капітал.
4. Нерозподілений прибуток та інші складові [28].

Відповідно до чинного Національного положення (стандартом) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності", власний капітал підприємства складається з різних структурних елементів. Вони включають зареєстрований (пайовий) капітал, капітал у дооцінках, додатковий капітал, резервний капітал, нерозподілений прибуток (непокритий збиток), неоплачений капітал та вилучений капітал [8].

В українській практиці власний капітал підприємства також поділяють на дві групи залежно від джерела його формування (див. табл. 1.2).

Таблиця.1.2

Додатковий капітал у структурі власного капіталу підприємства за
національним стандартом [64]

Вкладений капітал	Накопичений капітал	Регулюючий капітал
Зареєстрований (пайовий) капітал	Капітал в дооцінках	Вилучений капітал
	Додатковий капітал (за вирахуванням іншого вкладеного капіталу)	
Інший вкладений капітал	Резервний капітал	Неоплачений капітал
	Нерозподілений при-буток (непокритий збиток)	

Джерело: складено автором на основі [14; 38; 55]

Вивчаючи погляди науковців щодо класифікації власного капіталу, можна зробити висновок, що відсутність чіткої класифікації його складових є очевидною. Наявність або відсутність певних елементів у структурі власного капіталу визначається, насамперед, організаційно-правовою формою підприємства. Законодавчі вимоги щодо реєстрації внесків учасників також впливають на структуру власного капіталу. Відповідно до цих умов виділяється

статутний капітал (пайовий капітал), який підлягає обов'язковій реєстрації, та інші види капіталу, які не підлягають реєстрації.

1.2. Нормативно-методичне регулювання обліку додаткового капіталу

У нормативно-правовій базі України існують розбіжності щодо тлумачення та обліку додаткового капіталу, що унеможлиблює розвиток методологічних і методичних підходів до розробки методик та складання чітких планів аудиторських процедур, пов'язаних з додатковим капіталом.

Тому вдосконалення нормативно-правової бази є важливим завданням держави, яка виконує контролюючу та регулюючу функцію в області обліку та аудиту додаткового капіталу підприємств. Це стосується як обліково-аналітичного забезпечення, так і аудиту додаткового капіталу. Загалом, нормативне регулювання бухгалтерського обліку додаткового капіталу поділяється на кілька рівнів, як показано на рисунку 1.2.

Рисунок 1.2 вказує на те, що держава регулює лише окремі аспекти обліку додаткового капіталу, залишаючи широкий простір для варіативності, що дозволяє власникам обирати оптимальний альтернативний підхід, зважаючи на особливості діяльності підприємства, зумовлені переважно його організаційно-правовою формою.

Національний рівень, у свою чергу, регулює закони та положення, які держава закріплює у нормативних документах, що встановлюють перелік альтернатив або чітко регулюють деякі питання бухгалтерського обліку. Основними законодавчими актами національного рівня є господарські кодекси, закони України, положення, інструкції, рішення та листи ДФСУ, які визначають правила і процедури обліку та аудиту додаткового капіталу.

На рівні підприємства зосереджені положення облікової політики та установчих документів, які встановлюють альтернативи, обрані самостійно підприємством з метою задоволення власних інтересів щодо обліку

додаткового капіталу. Одним з основних нормативних документів, що регулюють облік і аудит додаткового капіталу, є Господарський кодекс України, прийнятий 16 січня 2003 року під номером 436 IV. Цей кодекс визначає основні засади господарювання в Україні та регулює господарські відносини між суб'єктами господарювання, включаючи операції з формування, зміни та використання власного капіталу, які виникають внаслідок господарської діяльності.

Крім того, він встановлює умови та порядок випуску та придбання цінних паперів суб'єктами господарювання і окремо визначає умови здійснення підприємницької діяльності та порядок державної реєстрації. В цілому, нормативне регулювання обліку та аудиту додаткового капіталу поділяється на різні рівні. Міжнародний рівень встановлює загальні принципи, засади і рекомендації на світовому рівні. Національний рівень визначає закони та положення, які регулюють облік і аудит на національному рівні, включаючи господарський кодекс України.

Рівень підприємства визначає положення облікової політики та установчих документів, які встановлюють альтернативи для обліку додаткового капіталу, відповідно до власних потреб і інтересів підприємства. Таким чином, розробка чітких нормативно-правових актів, які врегулюють облік та аудит додаткового капіталу на всіх рівнях, є важливим завданням для держави з метою забезпечення відповідності процесів обліку та аудиту стандартам і вимогам, а також для забезпечення прозорості та довіри до фінансової звітності підприємств.

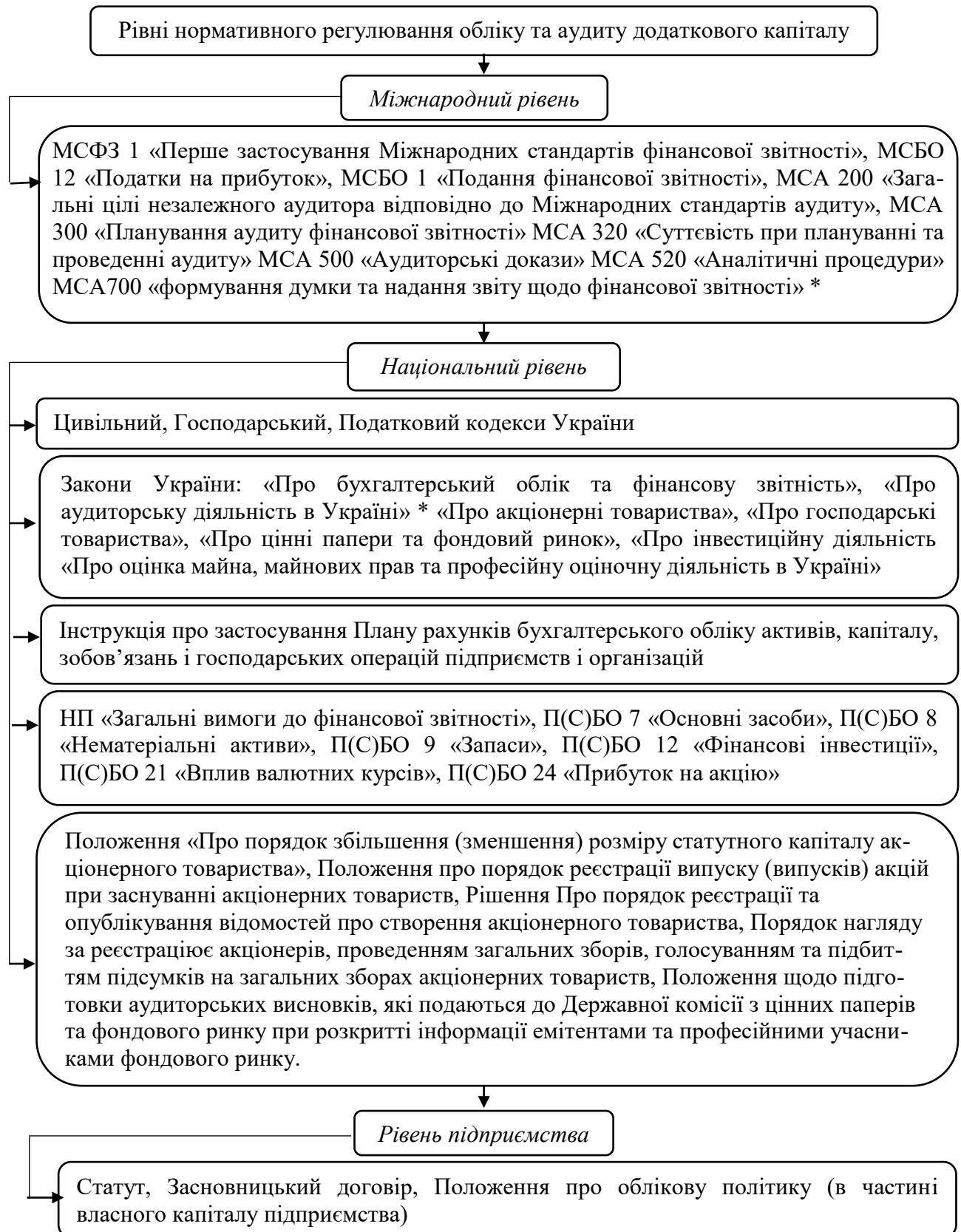

Рис. 1.2 Рівні нормативного регулювання бухгалтерського обліку та аудиту операцій з додатковим капіталом

Джерело: складено автором на основі [2; 7; 11; 12; 14; 22; 27; 31; 38; 44; 55]

Також, Господарський Кодекс України (стаття 86) містить положення, що внесками учасників можуть бути різноманітні матеріальні цінності, права користування землею, водою та іншими природними ресурсами, а також грошові кошти (включаючи іноземну валюту). Згідно з Кодексом, заборонено використовувати бюджетні кошти та кошти, отримані в кредит або під заставу, для формування статутного фонду товариства [38].

Крім того, Цивільний кодекс України визначає взаємовідносини, що виникають у процесі діяльності суб'єктів, включаючи господарські зобов'язання та заборгованості, і регулює поняття та види господарських товариств, а також склад їхнього майна[35].

Отже, встановлені норми в Господарському Кодексі та Цивільному кодексі України мають значний вплив на процес формування та використання внесків учасників, в тому числі при формуванні статутного фонду підприємства, забезпечуючи правову базу для здійснення господарської діяльності та регулюючи майнові відносини між суб'єктами господарювання.

Податковий кодекс України, прийнятий 02.12.2010 року під номером №2755-VI, визначає поняття корпоративних прав. Ці права належать особі, частка якої визначена у статутному фонді господарської організації. Корпоративні права включають у себе правомочності особи щодо участі в управлінні господарською організацією, отримання певної частки прибутку цієї організації та активів у разі її ліквідації згідно з законодавством, а також інші правомочності, передбачені законом та статутними документами. [42].

Закон України «Про господарські товариства», прийнятий 19.09.1991 року під номером №1576-XII, визначає правила створення та функціонування господарських товариств як організаційних, економічних і правових утворень. Згідно з цим законом, акціонерні товариства формуються на основі установленого договору та статуту. Установчі документи повинні містити інформацію про вид діяльності, склад засновників, назву, місцезнаходження, процедуру формування статутного фонду, розподіл прибутку і збитків, склад та

повноваження органів управління. Закон також регулює створення резервного капіталу, який повинен становити не менше 25% статутного капіталу, а щорічні відрахування до нього не можуть бути меншими за 5% чистого прибутку. [58].

ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», ухвалений Верховною Радою України 16.07.1999 року під номером №996-XIV, є найважливішим нормативним документом, на якому базується робота кожного бухгалтера. Цей Закон встановлює правові принципи регулювання, організації та ведення бухгалтерського обліку, а також складання фінансової звітності в Україні. Закон визначає власний капітал як частину активів підприємства, що залишається після вирахування зобов'язань. [57].

ЗУ «Про аудиторську діяльність» (із змінами та доповненнями), прийнятий 22 квітня 1993 року під номером 33125-XII, визначає правові принципи здійснення аудиторської діяльності в Україні. Його основна мета полягає у створенні системи незалежного фінансового контролю з метою захисту інтересів користувачів фінансової та іншої економічної інформації. [56].

В ЗУ (№514-IV від 7.09.2008 року) визначено поняття власного капіталу наступним чином: власний капітал (тобто вартість чистих активів) товариства розраховується як різниця між загальною вартістю активів товариства та його зобов'язань перед іншими особами. Якщо після закінчення другого та кожного наступного фінансового року виявиться, що вартість чистих активів акціонерного товариства менша за розмір зареєстрованого капіталу, то товариство має оголосити про зменшення свого зареєстрованого капіталу та зареєструвати відповідні зміни до статуту відповідно до закону [55].

Порядок здійснення інвестицій до капіталу підприємства регулюється Законом України «Про інвестиційну діяльність» (№1560-XII від 08.09.1991). Цей закон встановлює загальні правові, економічні та соціальні умови для інвестиційної діяльності на території України. Його ціль полягає в забезпеченні рівного захисту прав, інтересів та майна суб'єктів інвестиційної діяльності,

незалежно від форм власності, а також в ефективному інвестуванні національного господарства України [51].

Починаючи з 1 січня 2000 року, в Україні почалося змінюватися бухгалтерське та аудиторське законодавство з метою переходу до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (МСБО), Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) та Міжнародних стандартів аудиту (МСА). У списку міжнародних стандартів відсутній окремий стандарт, що регулює порядок обліку додаткового капіталу.

Однак, у міжнародних стандартах можна знайти: визначення власного капіталу (Концептуальні основи), вимоги до розкриття інформації у фінансовій звітності (МСФЗ № 1), правила класифікації фінансових інструментів, які мають характеристики як капіталу, так і зобов'язань (МСФЗ № 39), а також деякі рекомендації щодо відображення дивідендів (МСФЗ 10), викуплених власних акцій (Інтерпретація № 16) та витрат, пов'язаних з випуском акцій (Інтерпретація № 17) [17].

Існують різні джерела, що надають інформацію про основні принципи обліку та представлення операцій з власними акціями у фінансовій звітності. Серед них можна виділити такі документи як "Принципи підготовки і представлення фінансової звітності", Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), такі як МСФЗ 1 "Подання фінансових звітів", МСФЗ 32 "Фінансові інструменти: розкриття та представлення інформації" та МСФЗ 37 "Забезпечення, непередбачені зобов'язання та непередбачені активи". Ці нормативні акти надають важливі вказівки та вимоги стосовно обліку та звітності про операції з власними акціями, що дозволяє забезпечити точність, достовірність та прозорість фінансової звітності підприємства.

Під час впровадження МСБО та МСФЗ в Україні виникало багато питань та незрозумілих моментів для бухгалтерів. Через національні особливості і традиції обліку і звітності, які склалися протягом багатьох років, повне застосування міжнародних стандартів було неможливим. Навіть після адаптації міжнародних стандартів виникали запитання та неузгодженості. Тому

Міністерством фінансів України було затверджено Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" наказом №73 від 07.02.2013 року, зі змінами і доповненнями [55].

Одночасно з набранням чинності цього положення, П(С)БО 1, П(С)БО 2, П(С)БО 3, П(С)БО 4 і П(С)БО 5 втратили чинність. Норми НП(с)БО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" застосовуються до фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності юридичних осіб (крім банків та бюджетних установ), які зобов'язані подавати фінансову звітність згідно з вимогами законодавства. Визначення власного капіталу розглядається як категорія бухгалтерського обліку та фінансової звітності, а положення регулюють порядок відображення власного капіталу у фінансовій звітності [59].

Відповідно до Методичних рекомендацій щодо заповнення форм фінансової звітності, затверджених наказом Міністерства фінансів України 08 березня 2013 року № 433, стаття "Додатковий капітал" визначає такі складові, як емісійний дохід, вартість безкоштовно отриманих необоротних активів, сума капіталу, що перевищує статутний капітал та накопичені курсові різниці, які відображаються у складі власного капіталу відповідно до національних стандартів [110].

Отже, накопичені курсові різниці також відображаються у Звіті про фінансові результати (Звіті про сукупний дохід).

Наказом №627 "Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України з бухгалтерського обліку" від 27.06.2013 р. внесено зміни до Плану рахунків та Інструкції про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [19].

Відповідно до наказу, рахунок 40 змінив назву та призначення з "Статутний капітал" на "Зареєстрований (пайовий) капітал". Рахунок 40 використовується для обліку та узагальнення інформації про стан та рух зареєстрованого капіталу підприємства, його пайового капіталу відповідно до

законодавства та установчих документів, а також внесків до оголошеного, але ще не зареєстрованого статутного капіталу.

Назва та призначення рахунку 41 було змінено з "Пайовий капітал" на "Капітал у дооцінках". Рахунок, на якому здійснюється облік та узагальнення інформації про дооцінку (уцінку) необоротних активів і фінансових інструментів, відображає їхнє місце у власному капіталі і розкривається у звіті про фінансові результати (звіті про сукупний дохід) згідно національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку. Залишок на цьому рахунку зменшується у разі уцінки, списання відповідних активів або зменшення їхньої корисності та інших факторів [87].

На міжнародному рівні облік власного капіталу регулюється через: Концептуальну основу складання та подання фінансової звітності. Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ). Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (МСБО). У таблиці 1.3 приведено порівняння складових власного капіталу в плані рахунків згідно вітчизняних стандартів та МСФЗ.

Таблиця 1.3

Додатковий капітал у структурі власного капіталу за МСФЗ та НП(С)БО 1 [24]

Код рахунку	Назва рахунку за НП(с)БО	МСФЗ	Код рахунку	Назва рахунку за МСФЗ
1	2	3	4	5
40	Зареєстрований капітал	IAS1, 39	Е.01	Статутний капітал
41	Капітал у дооцінках	IAS1, 39	Е.05.01	Резерв переоцінки
42	Додатковий капітал	IAS1, 39	Е.02	Додатковий капітал
421	Емісійний дохід	IAS1, 39	Е.02.01	Емісійний дохід
422	Інший вкладений капітал	IAS1,32, 39	Е.04.01	Додатковий оплачений капітал
423	Накопичені курсові різниці	IAS 1, 39	Е.09.01	Ефект курсових різниць
425	Інший додатковий капітал	IAS 1, 39	Е.04.01	Додатковий оплачений капітал
43	Резервний капітал	IAS 1, 39	Е.04	Додатковий оплачений капітал
44	Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)	IAS 1, 39	Е.07	Нерозподілений прибуток
441	Прибуток нерозподілений	IAS 1, 39	Е.07.01	Прибуток нерозподілений
442	Непокриті збитки	IAS 1, 39	Е.07.02	Прибуток нерозподілений
45	Вилучений капітал	IAS1,32,39	Е.03	Вилучений капітал
451	Вилучені акції	IAS1,32,39	Е.03.01	Вилучені акції
452	Вилучені вклади і паї	IAS1,32,39	Е.03.02	Вилучені вклади і паї

453	Інший вилучений капітал	IAS1,32,39	E.09.01	Ефект курсових різниць
46	Неоплачений капітал	IAS1, 39	E.06	Неоплачений капітал

Джерело: складено автором на основі [11; 12; 14; 22; 27; 55]

Згідно з НП(с)БО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності", власний капітал є частиною в активах підприємства, яка залишається після вирахування його зобов'язань. Це визначення повністю відповідає визначенню, яке наведено в Концептуальній основі складання та подання фінансової звітності (КО). Згідно з МСФЗ, власний капітал визначається як сукупність активів, які не є об'єктом фінансових зобов'язань перед кредиторами.

На міжнародному рівні, аудит додаткового капіталу регулюється Радою з міжнародних стандартів аудиту та надання впевненості (РМСАНВ). Ця організація займається розробкою та впровадженням Міжнародних стандартів аудиту та положень про аудит та супутні аудиторські послуги з метою встановлення єдиних принципів аудиторської діяльності на міжнародному рівні. [115].

Здійснивши аналіз нормативно-правової бази, можна зробити висновок, що в ній існує багато протиріч, особливо стосовно понятійного апарату. Зведені підсумки показують, що капітал є однією з фундаментальних економічних категорій, яку наукова думка досліджує протягом багатьох століть. Власний капітал, включаючи додатковий, є основою для розпочатку та продовження господарської діяльності підприємства. Він є одним з найважливіших показників, який характеризує фінансовий стан підприємства. Однак, на сьогодні в Україні існує багато невирішених проблем та питань, пов'язаних з чітким правовим регулюванням обліку фінансово-господарської діяльності підприємств, зокрема власного капіталу.

Останні зміни в законодавстві намагаються удосконалити всі системи, але ще потребують подальшої роботи. Процес формування додаткового капіталу виникає з рядом проблем, які впливають на управлінський аспект фінансових рішень підприємства. Ці проблеми потребують детальнішої розробки як у

теорії, так і на практиці, і можуть бути вирішені шляхом вдосконалення чинного законодавства.

1.3. Документальне оформлення операцій з додатковим капіталом підприємства

Для ефективного управління власним капіталом підприємства необхідна інформація, яка збирається та обробляється за допомогою системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Щоб забезпечити достовірність інформації, яка необхідна для ухвалення управлінських рішень і спрямована на забезпечення фінансової стійкості підприємства, важливо повністю розкрити інформацію про формування та використання власного капіталу. Останні роки були відзначені змінами в порядку обліку власного капіталу підприємства, спрямованими на наближення НП (С)БО до МСФЗ.

Це вимагає детального аналізу та оцінки змін, які відбулися в обліку, виявлення існуючих проблем обліку та пошуку шляхів для удосконалення обліку власного капіталу підприємства. Незважаючи на багато наукових праць, присвячених проблемам обліку власного капіталу, залишається проблема вдосконалення методології бухгалтерського обліку власного капіталу з урахуванням сучасних вимог обліку та міжнародного досвіду.

В сучасних умовах залишаються невирішеними питання методики обліку власного капіталу, зокрема, використання елементів бухгалтерського обліку при обліку власного капіталу (табл. 1.4).

Ці компоненти методу бухгалтерського обліку відносяться до всіх об'єктів бухгалтерського обліку. Методичні прийоми бухгалтерського обліку власного капіталу взаємопов'язані, доповнюють один одного і в сукупності утворюють єдине ціле - метод бухгалтерського обліку. За умови застосування цих компонентів методу бухгалтерського обліку, власникам та іншим суб'єктам надається інформація для управління, аналізу та контролю над господарською діяльністю підприємства.

Цю інформацію може використовувати управлінський персонал для вирішення основних завдань бухгалтерського обліку, таких як збереження майна власника, визначення та розподіл прибутку, надання інформації для управління. Використання цих компонентів методу бухгалтерського обліку допоможе підвищити ефективність застосування методології обліку власного капіталу. [3, с. 286–287].

Таблиця 1.4

Роль елементів методу бухгалтерського обліку при формуванні, зміні та використанні додаткового капіталу

Елементи методу обліку				Роль елементів методу в обліку власного капіталу
МЕТОД БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	Елементи методу бухгалтерського обліку	Систематичне та хронологічне спостереження за формуванням та змінами додаткового капіталу	Документування	Завдяки наявності документування операцій з додатковим капіталом забезпечується суцільне і безперервне спостереження за ними
			Інвентаризація	Завдяки інвентаризації перевіряється наявність додаткового капіталу на підприємстві
		Вартісне (грошове) вимірювання розміру складових додаткового капіталу	Оцінка	Завдяки оцінці визначається загальний розмір наявних на підприємстві активів, що належать підприємству
		Групування, реєстрація та систематизація додаткового капіталу	Рахунки	Завдяки рахункам узагальнюється інформація про формування, зміни та використання додаткового капіталу підприємства
			Подвійний запис	Завдяки подвійному запису відображається подвійний характер бухгалтерського обліку, пов'язаний з формуванням, змінами та використанням додаткового капіталу, він зумовлений необхідністю взаємопов'язаного відображення економічних явищ на рахунках бухгалтерського обліку
		Узагальнення інформації про додатковий капітал	Баланс	Завдяки балансу узагальнюються та групуються господарські записи про власний капітал підприємства на певну звітну дату
			Звітність	Завдяки фінансовій звітності характеризується не тільки формування, але й зміни та використання додаткового капіталу в аналітичних розрізах, що забезпечує отримання інформації для потреб управління, аналізу і контролю господарської діяльності підприємства

Джерело: складено автором на основі [11; 12; 14; 51]

Система бухгалтерського обліку характеризується не тільки наявністю взаємозв'язків і відносин між її елементами, але й нерозривною єдністю з оточуючим середовищем, яке впливає на її цілісність. Вона виконує роль посилювальної ланки і має завдання упорядкування вхідної та вихідної інформації відповідно до потреб управління та зовнішніх користувачів.

Внутрішня структура системи бухгалтерського обліку змінюється з метою забезпечення своєчасного та повного отримання вихідної інформації для управління та задоволення потреб різних користувачів. Різноманітність цієї інформації визначає кількість рівнів управління та користувачів, які вона обслуговує, і призводить до складності внутрішньої структури бухгалтерської системи. [4, с. 297].

Управління додатковим капіталом також ускладнене тим, що в процесі підприємницької діяльності постійно відбуваються зміни, пов'язані зі збільшенням або зменшенням загальної суми капіталу та його складових. Оптимізація структури капіталу базується на таких основних критеріях: досягнення прийнятної рівня доходності та ризику в діяльності підприємства; мінімізація середньозваженої вартості капіталу підприємства; максимізація ринкової вартості підприємства [59, с. 256].

На рівні законодавства поняття "додатковий капітал" закріплено в Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку № 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" [8].

Додатковий вкладений капітал охоплює додаткові внески засновників, які здійснюються добровільно з метою розвитку підприємства. Вирішення щодо таких внесків приймається загальними зборами колективу, і вони не впливають на суму зареєстрованого капіталу, не змінюють частки в статутному капіталі і не реєструються в державних органах. В бухгалтерському обліку такий вид капіталу відображається на субрахунку 422 "Інший вкладений капітал".

На корпоративних підприємствах накопичений капітал може зростати завдяки емісійному доходу, який визначається як різниця між продажною вартістю акцій власної емісії та їх номінальною вартістю. Цей вид капіталу

відображається на субрахунку 421 "Емісійний дохід". Під час формування власного капіталу підприємства можуть виникати курсові різниці, які виникають внаслідок змін курсів валют і впливають на величину капіталу підприємства. Ці різниці відображаються на субрахунку 423 "Накопичені курсові різниці".

Якщо на підприємство надходять необоротні активи від інших осіб безоплатно, то ці активи відображаються як збільшення додаткового капіталу підприємства. Для цього використовується субрахунок 424 "Безоплатно отримані необоротні активи". Залишок додаткового капіталу на цьому рахунку зменшується на суму визнаного доходу протягом строку корисного використання безоплатно одержаних необоротних активів і при їх вибутті.

Додатковий капітал також може включати інший додатковий капітал, наприклад, капітал у сумі вартості необоротних активів, отриманих за договором оренди цілісних майнових комплексів. Цей вид капіталу відображається на субрахунку 425 "Інший додатковий капітал".

Останнім етапом бухгалтерського обліку є складання фінансової звітності. Інформація про власний капітал представлена у різних формах звітності, зокрема у формі № 1 "Баланс (Звіт про фінансовий стан)", формі № 2 "Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)" та формі № 4 "Звіт про власний капітал". У Балансі власний капітал відображається у першому розділі пасиву. При заповненні статей Балансу збалансовуються залишки відповідних рахунків (табл. 1.5). У Звіті про фінансові результати інформація про власний капітал представлена у розділі II "Сукупний дохід".

Протягом звітного періоду можуть відбуватись зміни власного капіталу підприємства, які відображаються у Звіті про фінансові результати. Цей звіт включає інформацію про прибуток, витрати, доходи та інші події, які впливають на величину власного капіталу. Звіт про сукупний дохід також може включати зміни власного капіталу, які не пов'язані з господарськими операціями, наприклад, переоцінка активів або валютних різниць.

Загалом, система бухгалтерського обліку та фінансової звітності забезпечує накопичення та представлення інформації про власний капітал підприємства. Це дозволяє управлінцям та зацікавленим сторонам зробити аналіз фінансового стану підприємства та приймати відповідні управлінські рішення. Важливо забезпечити відповідність законодавчих вимог та нормативних актів щодо обліку власного капіталу та постійно покращувати методологію обліку з урахуванням сучасних вимог та міжнародного досвіду.

Таблиця 1.5

Взаємозв'язок статей I розділу пасиву Балансу (Звіту про фінансовий стан) з рахунками бухгалтерського обліку

Назва статті	Код рядка	Код рахунка
Зареєстрований капітал	1400	40 (без урахування субрахунка 404)
Капітал у дооцінках	1405	41
Додатковий капітал	1410	42
Резервний капітал	1415	43
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	441 (442)
Неоплачений капітал	1425	46
Вилучений капітал	1430	45

Джерело: складено автором на основі [7; 12; 14; 23]

При заповненні відповідних рядків II розділу Звіту про фінансові результати використовуються залишки відповідних рахунків (табл. 1.6).

Таблиця 1.6

Взаємозв'язок статей II розділу Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) з рахунками бухгалтерського обліку

Стаття	Код рядка	Код рахунка або порядок розрахунку
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	411, 412
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	413
Накопичені курсові різниці	2410	423
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	Обороти по субрахунку 425 (в частині частки іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств)
Інший сукупний дохід	2445	42 (без урахування субрахунка 423)
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	p.2400+p.2405+p.2410 +p.2415+p.2445

Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	p.2450*0,18
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	p.2450–p.2455
Сукупний дохід	2465	p.2350+p.2355+p.2460

Джерело: складено автором на основі [7; 12; 14; 23]

В Звіті про власний капітал надається найбільш повна інформація про наявність та зміни власного капіталу підприємства. Ця форма звітності включає перенесення даних з інших форм звітності для забезпечення цілісності інформації. Зокрема, залишки власного капіталу на початок і кінець року переносяться з Балансу, а чистий прибуток та інший сукупний дохід за звітний період - з Звіту про фінансові результати. Однак, для представлення інформації щодо розподілу прибутку, внесків учасників та вилучення капіталу, потрібна попередня підготовка та обробка бухгалтерської інформації

У заключному етапі бухгалтерського обліку формується фінансова звітність, в якій міститься інформація про власний капітал. Ця інформація представлена у різних формах звітності, таких як Баланс (Звіт про фінансовий стан), Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) та Звіт про власний капітал (Форма № 4). Ці форми сприяють забезпеченню більш точної інформації доцільно внести певні зміни та доповнення до Плану рахунків. Наприклад, внески у незареєстрований статутний капітал можна відображати на окремому рахунку замість субрахунку 404.

Також доцільно відкрити три аналітичні рахунки за напрямками використання прибутку на субрахунку 443, аналітичні рахунки на субрахунках 451 та 452 залежно від цілей вилучення акцій та часток. Для зручності заповнення форм звітності рекомендується використовувати допоміжні розрахункові таблиці. Це допоможе уточнити та систематизувати інформацію, що має бути включена до звітів.

Висновок до розділу 1

Власний капітал, включаючи додатковий капітал, є основою для започаткування та подальшого здійснення господарської діяльності

підприємства і вважається одним з найважливіших показників, що характеризують його фінансовий стан. Аналіз поняття "додатковий капітал" в бухгалтерській та економічній літературі свідчить про розбіжності у його визначенні. Це пояснюється відсутністю єдиної теорії капіталу та різноманітністю трактування його природи. Після вивчення різних поглядів, було сформульовано комплексне поняття "додатковий капітал" як сукупність фінансових ресурсів суб'єкта господарювання, які належать йому на правах власності і були створені за рахунок внесків власників або результатів ефективної господарської діяльності.

Наявність додаткового капіталу забезпечує фінансову стійкість підприємства, його можливість та безперервність функціонування, а також знижує фінансовий ризик. Власний капітал, в тому числі додатковий, є основним джерелом формування прибутку та доходів власників підприємства як у поточному, так і у майбутньому періоді. Розмір і зміна власного капіталу вказують на рівень ефективності господарської діяльності. Капітал є однією з фундаментальних економічних категорій, яку економічна наука вивчає вже століттями, проте поняття набуло нового значення лише в умові ринкових умов.

В умовах нестабільної ситуації на фінансовому ринку та кризових явищ, наявність власного капіталу має важливе значення для конкурентоспроможності підприємства та його фінансової стійкості. У бухгалтерському обліку для відображення інформації про додатковий капітал використовуються рахунки IV класу. Ключовим етапом бухгалтерського обліку є складання фінансової звітності, яка включає різні форми звітності, такі як "Баланс (Звіт про фінансовий стан)", "Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)" та "Звіт про власний капітал".

Для поліпшення точності інформації в Плані рахунків можуть вноситися зміни і доповнення. Наприклад, незареєстрований статутний капітал може бути відображений на окремому рахунку замість субрахунку 404. Також можуть бути відкриті аналітичні рахунки підсубрахунків 443 для розкриття напрямків

використання прибутку, аналітичні рахунки підсубрахунків 451 та 452 для вилучення акцій та часток. Для зручності заповнення форм звітності рекомендується використовувати допоміжні розрахункові таблиці. Це дозволить полегшити процес складання звітів та забезпечити більш точну інформацію.

РОЗДІЛ 2

ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ДОДАТКОВОГО КАПІТАЛУ (НА ПРИКЛАДІ ТДВ «ЯГОТИНСЬКИЙ МАСЛОЗАВОД»)

2.1. Особливості синтетичного обліку додаткового капіталу

Створення організованої системи бухгалтерського обліку є одним з найважливіших етапів формування підприємства та підготовки до його успішної діяльності. Без належної організації обліку, господарська діяльність підприємства неможлива.

Основними завданнями організації бухгалтерського обліку є своєчасне, повне, достовірне та безперервне відображення всіх фактів господарської діяльності, що відбуваються на підприємстві. Від ефективності бухгалтерського обліку власного капіталу значною мірою залежить ефективність самого підприємства. Він повинен забезпечувати своєчасну і об'єктивну інформацію щодо виявлення внутрішніх резервів, поліпшення використання активів та економії матеріальних та трудових ресурсів. Важливою складовою організації бухгалтерського обліку є також розробка і затвердження розміру й структури власного та позикового капіталу.

Одним з завдань БО є достовірне і повне відображення також розкриття інформації у фінансовій звітності підприємства. Формування облікового процесу додаткового капіталу є складним завданням, яке залежить від структури власного капіталу. Воно передбачає вирішення питань облікової політики, організаційних особливостей акціонерних товариств та забезпечення інформації для емітентів цінних паперів, що безпосередньо є основою обліку власного капіталу.

Організація бухгалтерського обліку додаткового капіталу належить до прямої відповідальності власників підприємства. Це означає, що власник несе

відповідальність за організацію бухгалтерського обліку, фіксацію господарських операцій, що стосуються формування та використання додаткового капіталу, в первинних документах, зберігання документації, реєстрів і звітності відповідно до встановленого терміну. Таким чином, вивчення всіх етапів організації бухгалтерського обліку власного капіталу на підприємствах АПК є необхідним.

Організацію бухгалтерського обліку на підприємствах можна розглядати як комплекс заходів, які власник підприємства вживає для фіксації та узагальнення фактів господарського життя з метою отримання потрібної інформації для формування звітності та управління підприємством, а також поліпшення системи бухгалтерського обліку. Це має на меті забезпечення достовірної інформації для внутрішніх та зовнішніх користувачів [60].

Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку та фіксацію фактів господарських операцій у первинних документах, збереження обробленої документації, реєстрів і звітності протягом певного терміну, не менше трьох років, покладається на власника або уповноважений орган (посадову особу), що керує підприємством в розпорядженнях, відповідно до законодавства та установчих документів [107].

Організація бухгалтерського обліку додаткового капіталу на підприємствах включає різні елементи:

Визначення облікової політики підприємства, яка повинна бути описана в Положенні про облікову політику. Цей документ має включати методичні аспекти облікової політики та описувати організаційно-технічні аспекти бухгалтерського обліку, враховуючи особливості діяльності підприємства та інтереси власників.

Використання організаційних форм ведення бухгалтерського обліку, які відповідають потребам підприємства.

Документація та документообіг, які включають створення та збереження всіх необхідних документів, що підтверджують господарські операції, пов'язані з додатковим капіталом.

Зберігання документів, що передбачає належне збереження обробленої документації, реєстрів та звітності згідно з вимогами законодавства протягом встановленого терміну.

Проведення інвентаризації, яка має на меті перевірку наявності та відповідності документів і реєстрів, пов'язаних з додатковим капіталом.

Розробка робочого плану рахунків бухгалтерського обліку, який повинен відображати всі рахунки, використовувані для обліку додаткового капіталу.

Необхідно забезпечити актуальність робочого плану рахунків, враховуючи зміни у плані рахунків, особливо стосовно назв рахунків.

Використання облікових реєстрів і форм бухгалтерського обліку для відображення інформації про додатковий капітал.

Необхідно врахувати, що на даний момент немає жодного субрахунку, пов'язаного з обліком додаткового капіталу. Виявлено, що на досліджуваному підприємстві не виконано пункти, пов'язані з обліком додаткового капіталу, в наказі про облікову політику. Крім того, робочий план рахунків, представлений лише на ТДВ "Яготинський маслозавод", застарілий, і потребує оновлення, зокрема, щодо назв рахунків. Даний робочий план також є неповним, оскільки не відображає всі рахунки, що використовуються для обліку додаткового капіталу.

З метою забезпечення належного обліку додаткового капіталу на підприємстві, рекомендується внести зміни до облікової політики, що передбачатимуть відповідні пункти щодо обліку додаткового капіталу. Також необхідно оновити робочий план рахунків, додавши в нього відповідні рахунки для ведення обліку додаткового капіталу та відкривши необхідні субрахунки.

Пропонується вести облік додаткового капіталу, враховуючи його різні складові, такі як додаткові внески засновників, дооцінка активів, безоплатно одержані активи та інші. В обліковій політиці підприємства необхідно відображати власний капітал підприємства та забезпечувати комплексний підхід до організації обліку власного капіталу, включаючи методичні, технічні та організаційні аспекти. Велику роль у організації бухгалтерського обліку

додаткового капіталу відіграє документація та документообіг. Первинні документи є основою для обліку господарських операцій, пов'язаних зі складовими додаткового капіталу.

Порядок документального оформлення господарських операцій та вимоги до складання документів регламентуються відповідними нормативними актами, такими як Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку та Закон про бухгалтерський облік та фінансову звітність. Важливо, щоб первинні документи були складені в момент здійснення господарської операції або найближчим часом після неї. Для контролю та систематизації обробки даних на основі первинних документів можуть бути складені зведені облікові документи [107].

Система рахунків бухгалтерського обліку, включена в План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій, є важливим аспектом організації бухгалтерського обліку додаткового капіталу на підприємствах. План рахунків має за мету забезпечення необхідної інформації для контролю діяльності підприємства, прийняття управлінських рішень та складання звітності. Він також визначає загальний концептуальний підхід до побудови системи бухгалтерського обліку.

У ТДВ "Яготинський маслозавод" використовується система організації обліку власного капіталу, яка включає основні елементи організації бухгалтерського обліку власного капіталу (рис. 2.1).

Облікова політика підприємства повинна включати інформацію про власний капітал і забезпечувати цілісність організації обліку власного капіталу, охоплюючи методичні, технічні та організаційні аспекти.

Методичний аспект облікової політики визначає розробку правил та порядку ведення обліку додаткового капіталу. При формуванні облікової політики, підприємство обирає спосіб ведення обліку, який відповідає вимогам законодавства та нормативних документів. Технічний аспект облікової політики передбачає вибір форми ведення обліку, організацію бухгалтерської служби та її взаємодію з іншими службами, розробку робочого плану рахунків,

технологію обробки даних та інше. Організаційний аспект облікової політики включає в себе викладення способів ведення обліку з точки зору структури бухгалтерської служби, підпорядкування різних облікових підрозділів та працівників, визначення ролі бухгалтерської служби в системі управління та співробітництва з іншими підрозділами підприємства[9].

Рис. 2.1. Організація бухгалтерського обліку додаткового капіталу

Джерело: складено автором на основі [5; 7; 12; 14;17; 23; 31]

Основні законодавчо-нор У 2013 році відбулися значні зміни у законодавстві та нормативно-правових актах, що регулюють облік та звітність

власного капіталу підприємств. Починаючи з 1 січня 2013 року, стали чинними зміни щодо форм фінансової звітності, в яких відображається інформація про стан і зміни власного капіталу підприємства. Основні форми фінансової звітності, які використовуються для цього, включають Баланс (Звіт про фінансовий стан), Звіт про власний капітал, Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) та Примітки до фінансової звітності. Ці форми регламентуються НП(С)БО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності", яке було затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73. [8].

У балансі підприємства, до 2013 року, існував рахунок "Інший додатковий капітал". Проте, починаючи з першого кварталу 2013 року, була введена стаття балансу "Капітал у дооцінках", де відображається інформація про дооцінку (уцінку) необоротних активів і фінансових інструментів, які згідно з НП(С)БО 1 включаються до складу власного капіталу, але не розкриваються в Звіті про фінансові результати (Звіті про сукупний дохід). мативні зміни щодо обліку та звітності власного капіталу підприємства, що відбулись у 2013 році відображено у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Зміни щодо власного, у тому числі додаткового, капіталу у плані
рахунків та балансі

До 31.12.2012 року			З 01.01.2013 року		
Номер рахунка	Код рядка	Назва рахунка (рядка)	Номер рахунка	Код рядка	Назва рахунка (рядка)
40	300	Статутний капітал	40	1400	Зареєстрований (пайовий) капітал
41	310	Пайовий капітал	41	1405	Капітал у дооцінках
42	320	Додатковий (вкладений) капітал	42	1410	Додатковий капітал
425	330	Інший додатковий капітал			
43	340	Резервний капітал	43	1415	Резервний капітал
44	350	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	44	1420	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)
45	370	Вилучений капітал	45	1430	Вилучений капітал
46	360	Неоплачений капітал	46	1425	Неоплачений капітал

Джерело: складено автором на основі [14;17; 23; 31]

Як видно з таблиці, законодавчих змін щодо обліку та звітності складових власного капіталу, таких як резервний капітал, нерозподілений прибуток (непокритий збиток), вилучений капітал та неоплачений капітал, не відбулося.

Оскільки облікова інформація є найважливішою складовою управління рухом капіталу, підприємствам необхідно уважно відстежувати всі зміни в обліку та складанні фінансової звітності власного капіталу, щоб уникнути порушень внаслідок невідповідності обліку та звітності вимогам законодавства.

Для забезпечення постійного та безперервного контролю за господарськими операціями, що здійснюються на підприємстві, використовуються бухгалтерські документи, які фіксують факти здійснення господарських операцій. Сутність бухгалтерських документів полягає в тому, що вони є основою для обліку цих операцій (Таблиця 2.2).

Таблиця 2.2

Первинні документи з обліку операцій з додатковим капіталом [17]

Вплив господарської операції на складову власного капіталу	Документ
Збільшення іншого додаткового капіталу внаслідок безкоштовно отриманих основних засобів	Акт приймання-передачі основних засобів
Зменшення іншого додаткового капіталу внаслідок визнання доходу від безоплатно одержаних основних засобів	Розрахунок амортизації, бухгалтерська довідка

Джерело: складено автором на основі [5; 23; 31]

Кореспонденція рахунків з обліку додаткового капіталу наведена у табл. 2.3

Етапи організації бухгалтерського обліку на базовому підприємстві – ТДВ «Яготинський маслозавод» тісно пов'язані між собою й повністю залежать від якості даних, відображених у первинних документах.

Зазвичай, документи формуються співробітниками підприємства або надходять ззовні через канцелярію. Ці документи включають рахунки, акти, листи та інші документи, і обов'язково підлягають реєстрації.

Таблиця 2.3

Кореспонденція рахунків з обліку додаткового капіталу

№ з/п	Опис господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн
Дооцінка ОЗ				
1.	Збільшено первісну вартість ОЗ на суму дооцінки	10	411	14286
2.	Збільшено суму зносу на суму дооцінки зносу	411	13	4286
Продаж дооціненого ОЗ				
1.	Списується сума нарахованого зносу	13	10	700
2.	Списується залишкова вартість об'єкта ОЗ (2500 — 700)	976	10	1800
3.	Списується сума перевищення дооцінок над уцінками**	411	441	1000
Вкладений засновниками капітал, що перевищує розмір статутного капіталу				
1.	На поточний рахунок зараховано суму додаткового внеску	311	422	100000
Безоплатне отримання ОЗ				
1.	Оприбутковано безоплатно отриманий об'єкт ОЗ	10	424	10000
2.	Нараховано амортизацію за перший місяць експлуатації (сума умовна)	23	13	100
3.	Одночасно визнано дохід від безоплатного отримання об'єкта ОЗ у сумі нарахованої амортизації	424	745	100
Перерахунок курсових різниць за зобов'язаннями засновників				
1.	Сформовано статутний капітал	46	40	50000
2.	Засновник вніс внесок до статутного капіталу в сумі 2500 дол. США. Додатна курсова різниця становить $2500 \times (10 - 8) = 5000$ грн	312 312	46 423	20000 5000

Джерело: складено автором на основі [5; 23; 31]

Кожному виконавцю надають виписку з плану документообігу, де зазначається список документів, які пов'язані з його робочими обов'язками, терміни подання цих документів та перелік служб або відділів підприємства, куди вони передаються [30].

2.2. Аналіз формування та використання додаткового капіталу

Формування додаткового капіталу на ТДВ «Яготинський маслозавод» відбувається в процесі функціонування підприємства. Операції з формування капіталу у дооцінках та додаткового капіталу документуються за допомогою різних документів, таких як виписки з банку, прибуткові касові ордери, накладні, акти приймання-передачі, накази, протоколи зборів учасників, довідки та розрахунки бухгалтерії.

За даними фінансової звітності досліджуваного підприємства (Додатки А-Г), наразі суми додаткового капіталу не зафіксовані. У той же час, зменшення додаткового капіталу може статись в результаті уцінки раніше дооцінених активів, перенесення частини додаткового капіталу на поповнення статутного або резервного капіталу, а також в інших ситуаціях.

При організації обліку додаткового капіталу на підприємстві необхідно враховувати важливість облікових регістрів і форм бухгалтерського обліку. Інформація, зібрана з первинних документів, відображається на рахунках бухгалтерського обліку. Облікові регістри є спеціальними носіями інформації, які мають певний формат і структуру (наприклад, паперові або машинні), і призначені для реєстрації, групування і узагальнення господарських операцій, які відображаються в відповідних первинних документах. Записи господарських операцій, пов'язаних з обліком власного капіталу, називаються обліковою реєстрацією. Показники, які містяться в облікових регістрах бухгалтерського обліку, використовуються для оперативного керівництва, контролю і аналізу діяльності структурних підрозділів і підприємства в цілому,. Правильне та своєчасне ведення записів в облікових регістрах є важливим етапом бухгалтерської роботи, оскільки від цього залежить якість і оперативність обліку власного капіталу, а також своєчасність складання і подання звітності. У сучасних умовах господарювання найпоширенішими формами бухгалтерського обліку, які використовуються підприємствами, є

меморіально-ордерна, журнал-головна, журнально-ордерна, спрощена, проста і автоматизована форми.

Журнально-ордерна форма обліку є найбільш прогресивною серед інших форм, які використовують ручне опрацювання облікової інформації. Ця форма базується на системі накопичувальних облікових регістрів, таких як журнали-ордери і допоміжні відомості до них. Зі зростанням обсягу економічної інформації, збільшенням вимог до обліку та розвитком інформаційних технологій стає необхідним вдосконалення методологічних засад бухгалтерського обліку. Використання обчислювальної техніки для обліку, аналізу господарської діяльності та планування сприяє покращенню якості економічної інформації та управління.

Створення надійних комп'ютеризованих систем для обробки інформації про утворення і зміни складових власного капіталу агропромислових підприємств є передумовою для ефективного формування інформаційної системи щодо власного капіталу. Програмні продукти, які використовуються підприємствами під час комп'ютеризації бухгалтерського обліку, спрощують технологічний процес обліку. Інформація з облікових документів автоматично переноситься на рахунки бухгалтерського обліку за допомогою програмного забезпечення, що дозволяє в будь-який момент визначити суму власного капіталу підприємства. Зібрана і систематизована інформація зберігається в пам'яті комп'ютера, що дозволяє швидко знаходити необхідну інформацію [35].

На українському ринку програмних продуктів з бухгалтерського обліку доступно велике розмаїття варіантів. Розробники пропонують широкий спектр програм, серед яких найпопулярніші є «1С-Бухгалтерія», «FinExpert», «Парус», «БЭСТ-3», «RS-Balance», «Універсал», «Фінанси без проблем» та інші.

Однією з ключових характеристик цих програм є їх діалогово-автоматизована форма, яка дозволяє узагальнювати та передавати облікову інформацію з урахуванням потреб користувачів. У цих програмних продуктах передбачено виконання різних функцій, включаючи нарахування дивідендів,

обліковування оплати цінних паперів, створення касових ордерів, платіжних доручень та іншої аналітичної документації [6].

Згідно з результатами дослідження, в процесі автоматизації системи управління власним капіталом рекомендується поєднувати нові програмні комплекси з наявними системами бухгалтерського обліку на підприємстві. Це передбачає об'єднання облікових баз даних про стан власного капіталу підприємства в єдиний інформаційний банк даних. Для цього найбільш ефективними є пропоновані пакети прикладних програм, які забезпечують облік операцій з руху цінних паперів, оцінку цінних паперів, формування статутного капіталу на основі підписки та фактичної оплати акціонерами, зміни статутного капіталу, розрахунки дивідендних виплат, формування додаткового та резервного капіталу, розподіл та використання чистого прибутку, а також ведення реєстру власників акцій [52].

2.3. Організація аудиту, формування додаткового капіталу

Запровадження ринкових механізмів та реформування економічних відносин створюють потребу у внесенні змін до системи бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю, щоб забезпечити отримання достовірної інформації для прийняття обґрунтованих економічних рішень та запобігання ризику фінансової діяльності підприємства.

Статутом ТДВ «Яготинський маслозавод» передбачено здійснення оперативного і бухгалтерського обліку результатів фінансово-господарської діяльності підприємства, а також подання статистичної звітності в установленому порядку, обсязі та строках органам державної статистики відповідно до місця реєстрації. Бухгалтерський облік є обов'язковим видом обліку, який здійснюється на підприємстві.

Фінансова, податкова, статистична та інші види звітності, що використовують грошовий вимірник, базуються на даних бухгалтерського обліку. Варто відзначити, що розпорядження головного бухгалтера є

обов'язковими для виконання всіма працівниками бухгалтерії та іншими посадовими особами відповідно до організаційно-управлінської структури ТДВ «Яготинський маслозавод» (рис. 2.2).

Бухгалтерський облік на ТДВ «Яготинський маслозавод» здійснюється відділом обліково-фінансової справи, яким керує головний бухгалтер, якому покладено такі обов'язки:

1. Забезпечувати дотримання на підприємстві єдиної методології бухгалтерського обліку, складання та своєчасне подання фінансової звітності в установлені строки.
2. Організовувати контроль за правильним відображенням у бухгалтерському обліку всіх господарських операцій (внутрішній контроль).
3. Брати участь у оформленні матеріалів, пов'язаних з виявленням та відшкодуванням збитків від нестачі, крадіжки або пошкодження активів підприємства.

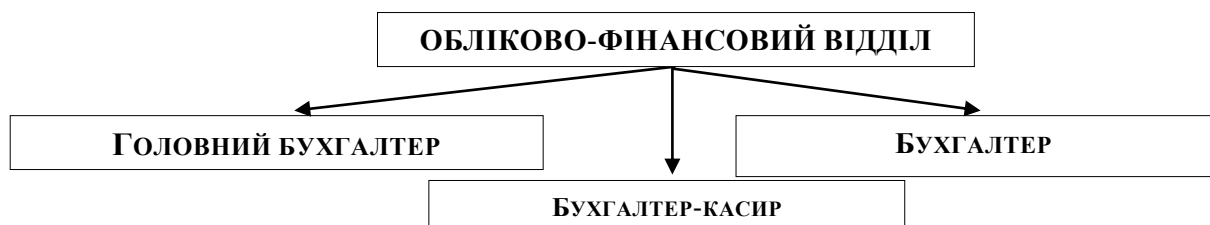

Рис. 2.2 Структура бухгалтерії ТДВ «Яготинський маслозавод»

Джерело: складено автором на основі даних підприємства

Одним із ключових внутрішніх документів, що регулює процес обліку на будь-якому підприємстві, є облікова політика. Головна ціль облікової політики полягає у забезпеченні достовірної інформації про фінансовий також майновий стан підприємства, а результати його діяльності, необхідної для всіх зацікавлених сторін при прийнятті відповідних рішень.

У сучасних ринкових умовах управління підприємством включає компоненти планування, прогнозування, аналізу та контролю. Тому облікова

політика повинна надавати керівництву підприємства оперативну управлінську інформацію для прийняття рішень. На нашу думку, принципи і методи облікової політики, спрямовані на управлінський облік, повинні бути відображені в спеціальному документі, що підтверджується керівником підприємства. [11].

Основні принципи управлінського обліку можуть бути викладені у таких формах: окремого наказу, що стосується облікової політики для управлінського обліку; окремого розділу в наказі про облікову політику підприємства; поєднання облікової політики з розглядом окремих елементів управлінського обліку в різних розділах наказу про облікову політику.

Аудит – це процес, що включає спостереження, сприйняття, вимірювання та реєстрацію фактів. Хоча підготовка та збереження поточного обліку та поточної обліково-бухгалтерської інформації відіграють важливу роль у веденні справ підприємства, вони є недостатніми.

Таблиця 2.4 наводить етапи аудиту додаткового капіталу.

В сучасних умовах бухгалтерська фінансова звітність є одним із основних джерел інформації, не тільки для управлінського персоналу різного рівня в організації, але й для зовнішніх користувачів. Відповідно до цього бухгалтерська звітність повинна створювати умови для користувачів інформації, щоб вони могли приймати управлінські рішення та взаємодіяти з організацією.

В свою чергу, це досягається шляхом відображення стану ресурсів підприємства з відповідною адекватністю. Під адекватністю мається на увазі правильне представлення активів, зобов'язань перед організацією, доходів, витрат, прибутків і збитків, а також капіталу підприємства [15].

Діюча облікова система не повністю задовольняє зростаючі потреби менеджменту. Фінансова звітність надає лише загальну оцінку фінансового стану підприємства і не може бути використана для обґрунтування управлінських рішень.

Таблиця 2.4

Етапи проведення аудиту додаткового капіталу

Етапи аудиту	Мета перевірки	Об'єкти контролю	Джерела інформації
1 етап	Ідентифікація товариства	вивчення господарської діяльності товариства; аналіз установчих документів з метою встановлення відповідності складу засновників, розміру їх внесків; аналіз стану внутрішнього контролю товариства та бухгалтерського обліку	установчі документи підприємства (Статут, установчий договір, наказ про облікову політику)
2 етап	Вивчення та аналіз стану додаткового капіталу	законність джерел формування додаткового капіталу, зміни його розміру та напрямів використання;	установчі документи; накази товариства; облікові реєстри; та ін. документи, які підтверджують факт здійснення операцій
3 етап	Вивчення стану розрахунків з учасниками	відображення зазначених операцій в обліку	установчі документи підприємства; касові документи
4 етап	Перевірка достовірності фінансової звітності	перевірка фінансової звітності емітента; розкриття публічної інформації про свою діяльність за МСФЗ	Фінансова звітність підприємства
5 етап	Фінансовий аналіз господарської діяльності	аналіз показників фінансового стану підприємства; визначення розміру чистого обігового капіталу; коефіцієнтів фінансової стійкості, фінансування; забезпеченості власними оборотними засобами та оборотності активів; маневреності та оборотності власного капіталу; оборотності кредиторської та дебіторської заборгованості, визначення терміну їх погашення; рентабельності діяльності та активів товариства,	Баланс (Звіт про фінансовий стан), Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
6 етап	Складання аудиторського висновку (звіту) за результатами перевірки	підтвердження аудитором достовірності та повноти фінансової звітності емітента, відповідно до Вимог до аудиторського висновку та методичних рекомендацій щодо його складання	статутні документи; накази та протоколи; фінансова звітність товариства; внутрішня звітність; акти та довідки попередніх ревізій, аудиторські висновки та ін. документація, що узагальнює результати контролю

Джерело: складено автором на основі [15; 28; 35]

У сучасних умовах, коли відбувається радикальне перетворення власницьких відносин і організаційно-господарських структур, керівництво підприємств стикається з необхідністю прогнозування, оцінки ризиків і впровадження ефективної системи управління [26].

Це ставить перед ними завдання підвищення рівня та якості управління, удосконалення методів, принципів і функцій, зокрема контролю. Оцінка та регулювання досягнення поставлених підприємством цілей і аналіз результатів діяльності здійснюються за допомогою системи внутрішнього контролю, оперативного втручання в виробничий процес та вжиття коригуючих заходів.

Висновок до розділу 2

Таким чином, додатковий капітал має важливе значення, оскільки він є гарантією фінансової незалежності підприємства і становить основу для формування його активів. Протягом підприємницької діяльності додатковий капітал може зростати або зменшуватись. Збереження додаткового капіталу є важливим, щоб підприємство могло збільшувати свої прибутки, залучати інвесторів та отримувати позичковий капітал.

Технологія обліку додаткового капіталу визначає процедуру реєстрації операцій, пов'язаних з компонентами власного капіталу, формування робочого плану рахунків, облікових реєстрів та підготовку фінансової звітності. В бухгалтерському обліку для представлення інформації про додатковий капітал використовуються рахунки IV класу.

Формування фінансової звітності є останнім етапом бухгалтерського обліку. Інформація про додатковий капітал представлена у різних звітних формах, зокрема в формі № 1 "Баланс (Звіт про фінансовий стан)", формі № 2 "Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)" і формі № 4 "Звіт про власний капітал".

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ДОДАТКОВОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Напрями вдосконалення обліку додаткового капіталу

Необхідність реформування обліку та контролю стає необхідною внаслідок постійного переходу України до ринкової економіки та розширення ринкового середовища в усіх сферах діяльності. Це вимагає введення нових економічних категорій та уточнення існуючих. Ефективність підприємств значною мірою залежить від бухгалтерського обліку додаткового капіталу, який має забезпечувати своєчасне надання об'єктивної інформації про внутрішні резерви, оптимальне використання активів та раціональне використання матеріальних та трудових ресурсів.

Важливим елементом організації бухгалтерського обліку є розробка та затвердження розміру та структури додаткового і позикового капіталу, оскільки є важливим інструментом керування підприємством і має значний вплив на його ефективність.

Розмір додаткового капіталу є важливою економічною категорією, що вказує на платоспроможність підприємства. Однак, характерною особливістю цієї категорії є невизначеність місцезнаходження додаткового капіталу на підприємстві. Один з ключових інформаційних показників будь-якого економічного суб'єкта є рівень його додаткового капіталу.

Сучасне бізнес-середовище поглиблює методологічні проблеми, пов'язані з сутністю, функціями та оцінкою додаткового капіталу, а також з методикою його обліку та відображення у фінансовій звітності. Забезпечення належної організації обліку додаткового капіталу в умовах змін в законодавстві створює передумови для ефективного функціонування підприємств [121].

Багато підприємств недостатньо приділяють уваги точності відображення реальної суми додаткового капіталу у бухгалтерському обліку, що є спадковим стереотипом з адміністративно-командної економіки. Проте в умовах ринку ігнорування необхідності точного відображення додаткового капіталу часто призводить до ситуацій рейдерського захоплення підприємств, коли акції їхніх підприємств скуповуються за демпінговими цінами

Реальний додатковий капітал підприємства постійно змінюється через специфіку галузі, в якій воно діє. Недоліки в методології бухгалтерського обліку призводять до спотворення реального обсягу додаткового капіталу. Існуюча методика бухгалтерського обліку додаткового капіталу базується на фінансовій концепції збереження капіталу, згідно з якою його вважають незмінним, оскільки активи підприємства обліковуються за їх історичною вартістю [15].

З цього випливає так звана статична теорія балансу, яку підтримував Г. Нікліш (1876-1946), який був послідовником видатного швейцарського вченого Й. Ф. Шера (1846-1924).

Аналітичне розглядання цієї проблеми дає підстави стверджувати, що більш відповідною сучасним умовам фінансової концепції збереження додаткового капіталу на підприємствах є теорія динамічного балансу Е. Шмаленбаха (1873-1955), оскільки вона дозволяє відображати рух капіталу (а отже й його зміни) на різних етапах його обігу.[15].

Оскільки власний капітал підприємства не є постійним, а динамічно змінюється під впливом різних факторів, варто зазначити, що в ринкових умовах «вартість» кожного підприємства також змінюється. Це пояснюється тим, що всі активи, які узагальнюються в статутному або пайовому капіталі, є товарами, як і будь-які інші. Вони складаються з тих самих предметів і робочих ресурсів, які призначені для продажу. Закон попиту та пропозиції, який визначає ціни на продукцію, товари, роботи і послуги, неодмінно призводить до динамічних змін вартості активів підприємств, урівноважуючи попит та

пропозицію, особливо стосовно загальної вартості активів в цілому, щоб досягти ринкової рівноваги.

Модель цієї абстрактної ринкової рівноваги може бути представлена як наявність всіх активів незалежно від того, чи знаходяться вони на складах, чи в експлуатації, з одного боку, та загального платоспроможного попиту на них, з іншого. Таким чином, оскільки ціна активів у ринкових умовах не може бути постійною, загальна вартість активів, яка представлена у статутному або пайовому капіталі, неминуче змінюється. Проте існуюча методика бухгалтерського обліку не передбачає коригування оцінки активів відповідно до ринкової ситуації, тому реальна вартість активів залишається невідомою.

З метою точного відображення реальних змін додаткового капіталу у ТДВ "Яготинський маслозавод" НАН необхідно виконувати коригувальні записи на першому або другому рахунку. Варто зауважити, що формування додаткового капіталу підприємства не пов'язане з його фактичним обігом. За класичною економічною теорією, визначення "капітал - це вартість, яка приносить додаткову вартість" передбачає тісний зв'язок між накопиченням першої суми та отриманням прибутку підприємством. Однак на практиці така залежність зазвичай не спостерігається навіть на підприємствах з великим прибутком, коли більша частина його використовується для капітальних інвестицій і, таким чином, збільшення статутного капіталу [50].

На нашу думку, будь-які зміни в додатковому капіталі досліджуваного підприємства повинні адекватно відображатися на відповідних рахунках бухгалтерського обліку, таких як рахунок 40 "Зареєстрований капітал" або рахунок 42 "Додатковий капітал", незалежно від додаткових витрат, пов'язаних з коригуванням установчих документів. Основу додаткового капіталу підприємства складає статутний капітал, розмір якого, як правило, визначений в установчих документах. Він впливає на організацію аналітичного обліку, який повинен враховувати конкретні функції, виконувані статутним капіталом, і визначає необхідність його формування.

Законодавством передбачено обов'язкове формування статутного

капіталу для підприємств і товариств різних форм власності, а його розмір обмежений лише для господарських товариств.

Впровадження національних стандартів бухгалтерського обліку сприяло реформуванню системи бухгалтерського обліку і вдосконаленню форм і змісту фінансової звітності. З метою поліпшення інформаційного забезпечення користувачів звітності щодо наявності та руху додаткового капіталу і уніфікації методики представлення елементів звітних форм, обґрунтовано необхідність вдосконалення порядку відображення статутного капіталу в балансі шляхом введення додаткових статей, таких як "Оплачений статутний капітал" і "Оголошений (zareєстрований) статутний капітал", і змін у структурі статей.

Зростання обсягу інвестицій в діяльність вітчизняних підприємств ставить завдання перед ними отримання більш детальної інформації, ніж що надають показники фінансової звітності. Для задоволення цих потреб можна розробити внутрішню звітність. З метою поліпшення підготовки інформації про створений власний капітал та його зміни, на нашу думку, необхідний комплект форм внутрішньої звітності, який повністю висвітлить бухгалтерський аспект формування, використання та руху додаткового капіталу підприємства.

Цей комплект форм може включати: Звіт про фінансові результати та структуру додаткового капіталу - який містить інформацію про джерела формування додаткового капіталу, його поповнення та фінансові результати за звітний період, Звіт про джерела формування майна підприємства - який надає інформацію про власний капітал і зобов'язання підприємства. Ці звіти узагальнюють облікову інформацію з використанням відповідних аналітичних розрізів [13].

Так, для повного і розширеного обліково-інформаційного забезпечення додаткового капіталу доцільно використовувати форми первинних документів, що складаються з компонентів додаткового капіталу (таблиця 3.1).

Таблиця 3.1

Типові форми внутрішніх первинних документів з обліку складових додаткового капіталу

Назва документа	Призначення
Реєстр власників підприємства	інформує про право власності засновників на майно, яке вноситься в оплату придбаних ними акцій при державній реєстрації підприємств
Відомість-розрахунок переоцінки активів	відображає дооцінку (уцінку) активів та їх зносу
Акт вилучених часток додаткового капіталу	засвідчує собівартість акцій власної емісії або часток, викуплених товариством у його учасників, та зміни неоплаченого капіталу в результаті збільшення або зменшення дебіторської заборгованості учасників за внесками до статутного капіталу підприємства.
Реєстр заборгованості по внесках, оплаті статутного капіталу	Відображає заборгованість власників (учасників) за внесками до статутного капіталу

Джерело: складено автором на основі [7; 12; 14;17; 23; 31]

Аналіз фінансової звітності підприємства показує, що форми № 1 "Баланс" («Звіт про фінансовий стан») та № 4 "Звіт про власний капітал" недостатньо забезпечують необхідну інформацію про власний капітал та його складові. Проблема полягає в тому, що існуючі форми фінансової звітності не задовольняють потреби керівництва у відповідній інформації, а форми внутрішньої звітності, які могли б цю інформацію надати, не розроблені. Рішенням цієї проблеми є розробка системи внутрішньої звітності про капітал. Ця звітність буде містити більш широкий набір даних і дозволить підприємству аналізувати більшу кількість показників порівняно з обов'язковою фінансовою звітністю .

Для прийняття управлінських рішень, пов'язаних з власним капіталом, необхідно мати інформацію про наявність та рух складових капіталу протягом певного звітного періоду. Для заповнення відповідних форм служать дані з бухгалтерського обліку та внутрішні звіти. Форми внутрішньої звітності мають бути сконструйовані таким чином, щоб передбачити структуру додаткового капіталу та запобігти порушенням у його формуванні та структурі.

У наказі про облікову політику рекомендується встановити оптимальне співвідношення між статутним та резервним капіталом, а також визначити порядок розподілу майна при виході учасників з метою забезпечення мінімального розміру статутного капіталу в умовах економічної кризи. Показники форм внутрішньої звітності надають можливість проводити економічний аналіз складових капіталу. Потреба та доцільність їх складання

обумовлені прямим впливом результатів фінансової діяльності підприємства.

3.2. Вдосконалення методики аналізу додаткового капіталу

Внутрішня звітність, що була розроблена, надає показники, які створюють основу для управління процесом формування та змін додаткового капіталу шляхом оцінки відповідних показників (табл.3.3).

Таблиця 3.3

Напрями аналітичних оцінок стану і ефективності використання
додаткового капіталу підприємства

№ з/п	Напрямок	Зміст
1	Оцінка способів і виявлення потенційних можливостей формування додаткового капіталу	Виявлення потенційних джерел і оцінка ефективності формування додаткового капіталу
2	Оцінка динаміки складових додаткового капіталу	Визначення змін у структурі додаткового капіталу та їх оцінка
3	Аналітична оцінка фінансової стійкості підприємства	Визначення показників співвідношення додаткового капіталу до залученого з урахуванням стратегії розвитку підприємства
4	Оцінка ефективності використання додаткового капіталу	Оцінка впливу вартості додаткового капіталу на фінансову стійкість і платоспроможність, впливу прибутку на власний капітал

Джерело: складено автором на основі [7; 12; 14; 17; 23; 31]

Впровадження запропонованих рекомендацій сприятиме розвитку методології бухгалтерського обліку операцій з власним капіталом, дозволяючи оцінити джерела формування і змін додаткового капіталу. Це сприятиме розробці практичних рекомендацій з покращання фінансового стану досліджуваного підприємства. Одним з основних шляхів вдосконалення обліку та отримання правильної і оперативної інформації про власний капітал є впровадження сучасних комп'ютерних технологій.

Зростання обсягу економічної інформації, збільшення вимог до обліку та розвиток інформаційних технологій потребує вдосконалення методологічних засад бухгалтерського обліку. Розвиток сучасних інформаційних технологій

також вимагає впровадження нових форм документування та звітності, а також побудови поточного та стратегічного планування на їх основі.

Запропоновані форми можна ефективно використовувати для складових елементів додаткового капіталу в програмних засобах автоматизації облікової роботи. Це сприятиме створенню єдиної бази даних для управління підприємством, залучаючи фахівців з різних напрямків, і спростить обробку та використання облікової інформації.

Для ефективного формування інформаційної системи щодо додаткового капіталу необхідно створити надійні комп'ютеризовані системи для обробки інформації про утворення і зміни складових додаткового капіталу в агропромислових підприємствах. Програмні продукти, які використовуються для комп'ютеризації бухгалтерського обліку, передбачають автоматизацію цього процесу, що спрощує технологічний процес обліку. Інформація з облікових документів автоматично переноситься програмою на рахунки бухгалтерського обліку, що дозволяє в будь-який момент визначити суму додаткового капіталу підприємства [13].

Зібрана і систематизована інформація зберігається в пам'яті комп'ютера, що дозволяє швидко знайти потрібні дані. На вітчизняному ринку існує велика кількість програмних продуктів з бухгалтерського обліку. Україна використовує такі комп'ютерні програми, як "1С-Бухгалтерія", "FinExpert", "Парус", "БЭСТ-3", "RS-Balance", "Універсал", "Фінанси без проблем" та інші. Однією з важливих характеристик цих програм є їх діалогово-автоматизована форма взаємодії узагальнення та подання обліку, що враховує потреби користувача облікової інформації.

Згідно з результатами дослідження, для автоматизації системи управління власним капіталом рекомендується поєднувати нові програмні комплекси з вже використовуваними підприємством для бухгалтерського обліку. Це передбачає об'єднання створених облікових баз даних щодо стану додаткового капіталу підприємства в єдиний інформаційний банк даних. Для цих цілей найкращим варіантом є використання запропонованих пакетів прикладних програм, які здатні

виконувати облік операцій руху додаткового капіталу, формування та зміна статутного капіталу, формування додаткового та резервного капіталу, розподіл та розпорядження чистим прибутком. [34].

Для компетентного бухгалтера важливо вміти організувати облік додаткового капіталу та працювати з бухгалтерією, використовуючи сучасні інформаційні технології. Серед обов'язків бухгалтера є впровадження комп'ютерної інформаційної системи підприємства, підтримка її актуальності, постійний розвиток та адаптація до особливостей діяльності підприємства.

Використання комп'ютерних систем для управління рухом додаткового капіталу на ТДВ "Яготинський маслозавод" дозволить оперативно обробляти інформацію для обліку, контролю, аналізу та управління протягом відповідного періоду, що сприятиме підвищенню точності та достовірності облікових даних.

Для забезпечення бухгалтерського обліку додаткового капіталу на ТДВ "Яготинський маслозавод" при використанні комп'ютерних технологій мають бути наступні елементи: центральний комп'ютер (сервер), в якому зберігається вся поточна інформація про операції на підприємстві; автоматизовані робочі місця директора, бухгалтера та інших працівників; автоматизоване робоче місце касира з контрольно-касовим апаратом, яке пов'язане з центральним сервером.

На ТДВ "Яготинський маслозавод" використовуються дві основні програми для обліку та аналізу додаткового капіталу підприємства - "1С: Підприємство" та Microsoft Excel 2010 (див. рис. 3.1 та 3.2).

Програма "1С: Бухгалтерія для України" дозволяє створювати, коригувати та реєструвати всі необхідні первинні документи та додатки до них. Microsoft Excel 2010 на ТДВ "Яготинський маслозавод" використовується для таких цілей:

- формування документів з табличною структурою, які не включають складних розрахунків;
- створення графіків і діаграм, які отримують дані для візуалізації з комірок таблиць.

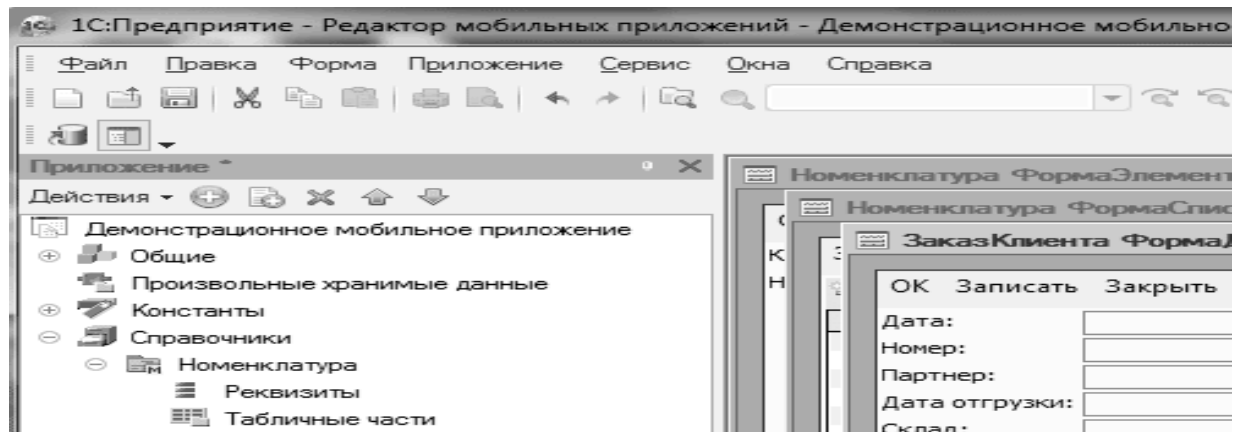

Рис. 3.1. Обробка інформації в «1С: Підприємство» для обліку та аналізу додаткового капіталу на ТДВ «Яготинський маслозавод» [15]

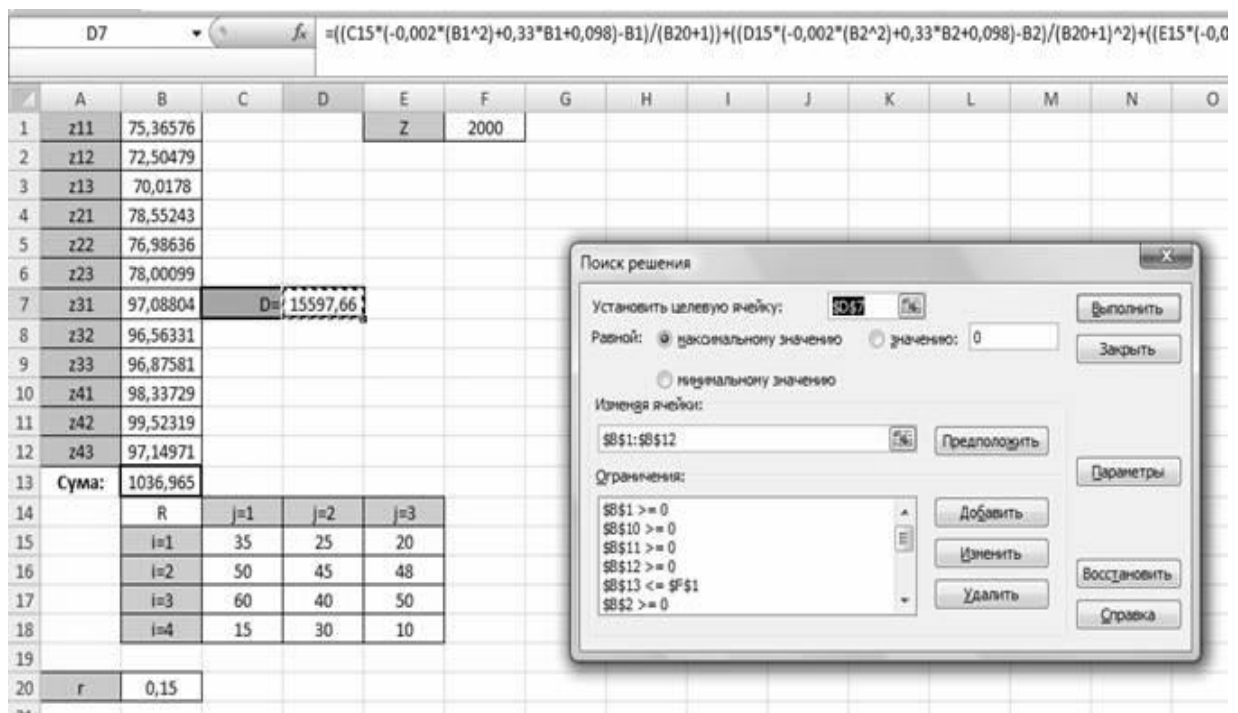

Рис. 3.2. Обробка інформації в в Microsoft Excel 2010 для обліку та аналізу додаткового капіталу на ТДВ «Яготинський маслозавод» [15]

Застосування комп'ютерних систем та технологій в обліку додаткового капіталу на ТДВ "Яготинський маслозавод" може призвести до поліпшення цього процесу. Продовження використання програмного забезпечення "1С: Підприємство" на ТДВ "Яготинський маслозавод" дозволить ефективно вирішувати бухгалтерські завдання, пов'язані з операціями з власним капіталом,

а також забезпечить можливість проведення аудиту з використанням комп'ютерних інформаційних систем.

Необхідно розуміти, що інформаційна система створюється з метою конкретного об'єкта, у даному випадку - для підприємства та його бухгалтерії. Ефективна інформаційна система враховує різні рівні управління, області дій і зовнішні умови, надаючи кожному рівню управління необхідну інформацію для успішного виконання їх функцій. [11].

Для розробки комп'ютерної системи бухгалтерського обліку на ТДВ "Яготинський маслозавод" можна використовувати широкий спектр програмних засобів. На ринку існує велика кількість програмних продуктів, які відрізняються функціональністю, принципами побудови, технологією обліку, адаптаційними можливостями, цінами та іншими характеристиками. Для орієнтації в цьому різноманітті необхідна класифікація програмних засобів, що використовуються в комп'ютерній системі бухгалтерського обліку.

Така класифікація допоможе бухгалтеру з ПП "Агрофірма Батьківщина" правильно вибрати потрібну програму або, при потребі, перейти з однієї програми на іншу. Для розробників програмного забезпечення класифікація можна знаходити замовників, визначати напрямки розвитку та сфери застосування для розробки. В залежності від поставлених цілей, класифікація може використовувати різні ознаки, але слід пам'ятати, що будь-яка класифікація має умовний характер.

3.3. Покращення роботи проведення аудиту, формування додаткового капіталу

У сучасних умовах, коли економіка України пристосовується до ринкових умов та враховує міжнародні стандарти обліку та фінансової звітності, виникає серйозна проблема достовірності облікової інформації як на рівні підприємств, так і на рівні зовнішніх суб'єктів ринку. Ця проблема стає особливо актуальною в умовах посиленого державного контролю над дотриманням підприємствами,

незалежно від їх форм власності та відомчої підпорядкованості, вимог чинного законодавства щодо ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності.

У таких умовах аудит стає невід'ємною складовою незалежного фінансового контролю, який дозволяє вчасно виявляти відхилення в системі ведення бухгалтерського обліку і складання звітності та усувати їх підприємствами. Це призводить до значного зростання попиту на аудиторські послуги і робить розробку методології аудиторської перевірки різних облікових процесів, зокрема обліку формування та руху додаткового капіталу підприємства, надзвичайно важливою. Правильне ведення обліку додаткового капіталу визначає достовірність і коректність формування та використання власності підприємства.

На нашу думку, основними цілями незалежного аудиту є:

1. Перевірка систем бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю, їх моніторинг і розробка рекомендацій щодо їх поліпшення.
2. Перевірка виконання законів, нормативних актів, облікової політики, інструкцій, рішень та вказівок керівництва або власників.
3. Аналіз діяльності різних структурних підрозділів управління.
4. Оцінка ефективності системи внутрішнього контролю.
5. Перевірка наявності, стану і забезпечення збереження активів підприємства.
6. Оцінка використання програмного забезпечення.
7. Розробка і надання пропозицій щодо усунення виявлених недоліків і рекомендацій щодо підвищення ефективності управління.

Метою проведення аудиту додаткового капіталу підприємства є перевірка достовірності та правильності відображення операцій з власним капіталом у бухгалтерському обліку згідно з чинним законодавством і правильність їх відображення у фінансовій звітності.

Аудит додаткового капіталу підприємства є одним із складних та важливих аспектів перевірки його господарської діяльності. Ключовими

елементами успішного проведення аудиту є правильне формулювання його завдань та ідентифікація основних джерел інформації. Для розгляду методології аудиту операцій з власним капіталом підприємства ми визначимо його мету та завдання (рис. 3.3).

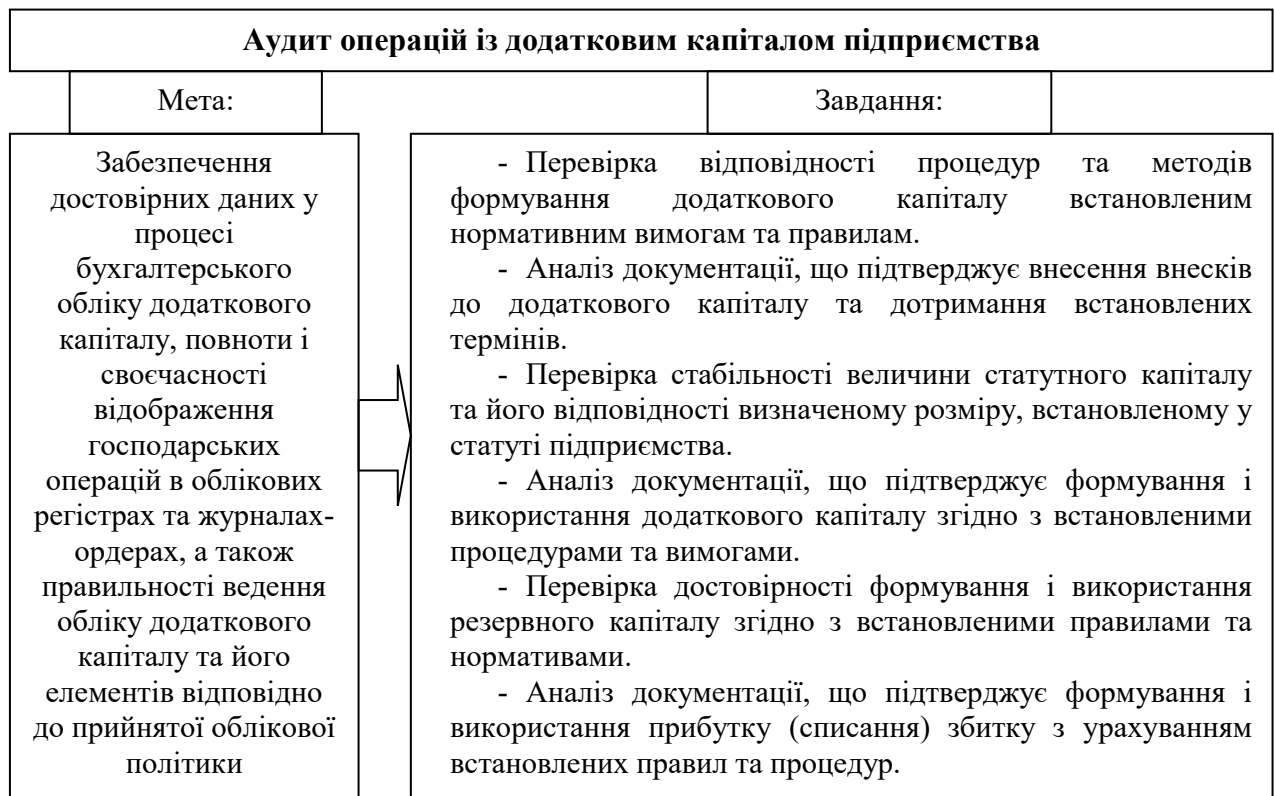

Рис. 3.3 Мета і завдання аудиту операцій із власним капіталом підприємства

Джерело: складено автором на основі [7; 12; 14; 17; 23; 31]

На сучасному етапі розвитку економіки, аудиторська діяльність має велике значення і є засобом, що сприяє підтримці довіри до фінансової звітності та забезпечує відповідність відносин між учасниками господарських процесів. Вона також допомагає застосовувати економічні методи для забезпечення стійкості економічного життя.

Аудит забезпечує отримання інформації про фактичний фінансовий стан підприємства і сприяє представникам страхових компаній, комерційних банків, акціонерних товариств, спільних підприємств та іноземних фірм.

Цей вид контролю є інтелектуальною діяльністю, спрямованою на поліпшення та збільшення прибутковості відповідно до угод між аудиторськими організаціями та підприємствами. Виходячи з мети та завдань аудиту додаткового капіталу, можна виділити його основні об'єкти (рис. 3.4).

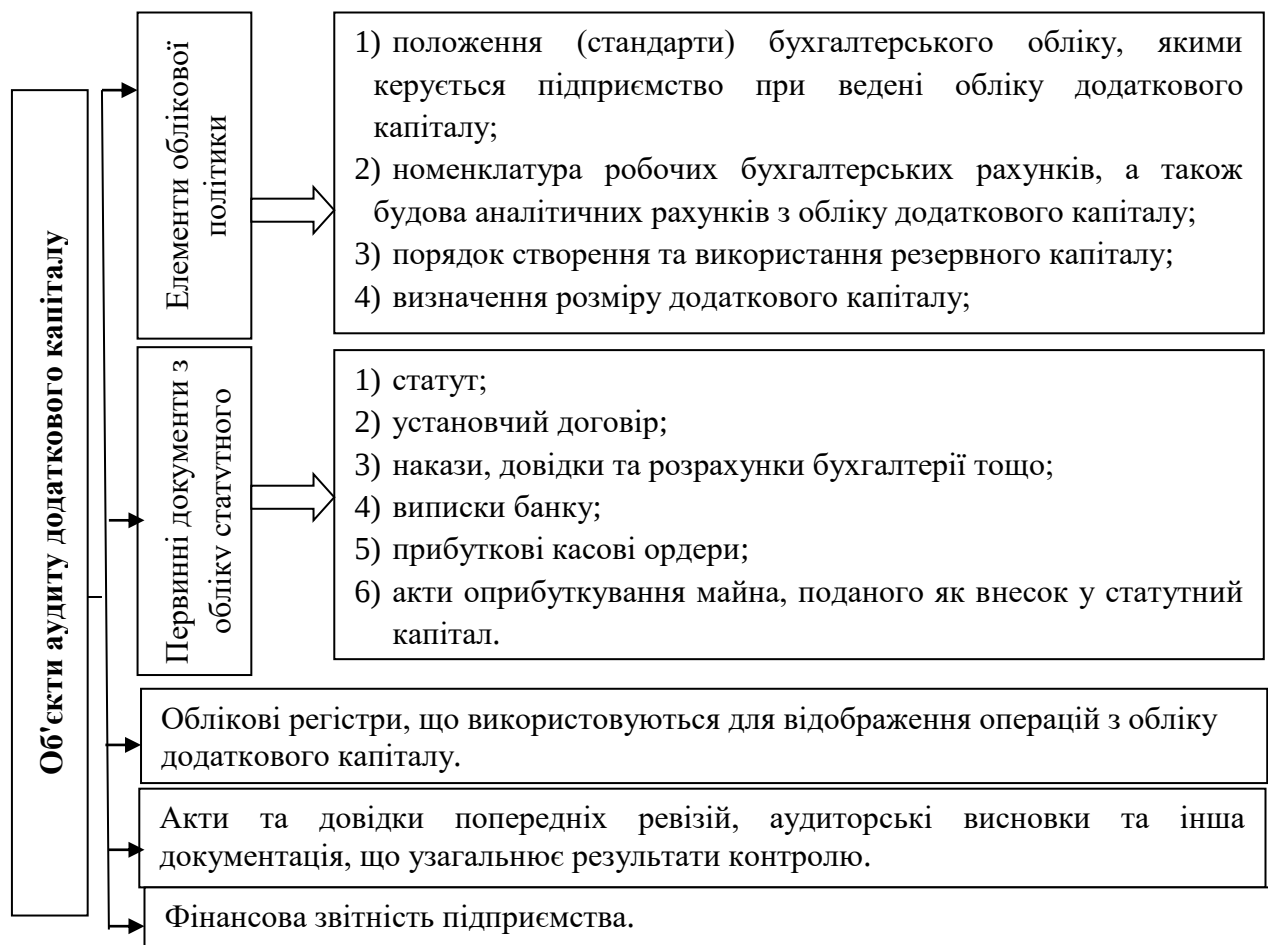

Рис. 3.4. Об'єкти аудиту додаткового капіталу

Джерело: складено автором на основі [7; 12; 14;17; 23; 31]

Процес аудиту додаткового капіталу підприємства складається зі специфічних етапів і циклів, які утворюють загальний порядок проведення аудиту. Цей порядок відомий як процес аудиту додаткового капіталу і включає такі етапи (рис. 3.5).

Зауважене вище свідчить про те, що організований саме таким чином аудит додаткового капіталу підприємства відповідає вимогам, які ставляться до

завдань і принципів аудиту даного об'єкта. Виконання вищезазначених стадій процесу аудиту в послідовному порядку формує організаційно-інформаційну модель аудиту додаткового капіталу досліджуваного підприємства.

Рис. 3.5. Процес аудиту додаткового капіталу підприємства

Джерело: складено автором на основі [7; 12; 14;17; 23; 31]

Організація та планування аудиту додаткового капіталу є повним циклічним процесом, який складається з послідовних етапів і залежить від різних факторів, таких як:

1. Вартість проведення аудиторської перевірки.
2. Компетентність та професійність незалежного аудитора.
3. Зовнішні умови функціонування підприємства.
4. Розміри підприємства.
5. Масштаби та види діяльності.
6. Стратегічні установки, цілі і завдання.

7. Ступінь механізації та комп'ютеризації діяльності.
8. Ресурсне забезпечення.
9. Рівень компетенції кадрового складу.

При організації аудиту додаткового капіталу необхідно враховувати основні принципи, оскільки їх дотримання є важливою умовою успішного функціонування системи аудиту.

У даній роботі, на основі теоретичних розробок та аналізу теоретичного матеріалу, ми запропонували програму проведення незалежного аудиту додаткового капіталу.

У програмі аудиту необхідно враховувати відповідність видів, змісту та часу проведення запланованих аудиторських процедур загальному плану аудиту. Вона також включає перелік об'єктів аудиту згідно з їх напрямками та визначає час, необхідний для кожного напрямку аудиту. Записи та висновки аудитора з кожного розділу аудиторської програми фіксуються у робочій документації і становлять фактичний матеріал, який використовується аудитором під час підготовки та обґрунтування аудиторського звіту [36].

Програма тематичного аудиту додаткового капіталу ґрунтується на наступних основних твердженнях щодо якісних аспектів фінансової звітності:

- існування та наявність;
- повнота;
- права та обов'язки;
- оцінка та вимірювання;
- подання та розкриття інформації.

Успішне виконання мети аудиту додаткового капіталу відображається наступними аспектами:

А. Власний капітал (К), який фігурує на рахунках, є оцінкою активів і зобов'язань підприємства. Це включає повний перелік активів, які власником підприємства було набуто шляхом купівлі, будівництва, оренди або отримання безоплатно, а також активів, які були внесені як внески до статутного капіталу.

Власний капітал визначається як різниця між вартістю майна підприємства (А) і його зобов'язаннями (З): $K = A - З$ (якісні аспекти 1 і 2).

Власний капітал є основою фінансової стабільності та розвитку підприємства. Він забезпечує умови для продовження господарської діяльності в майбутньому і виступає як захист прав кредиторів у разі ліквідації або надання кредиту (якісні аспекти 3 і 4).

В. Формування статутного капіталу відбувається відповідно до законодавства та фіксується в засновницьких документах підприємства. Сума статутного капіталу, яка відображається на балансі підприємства, повинна збігатися з сумою, зареєстрованою в Державному реєстрі (якісні аспекти 4 і 5).

Г. Структура додаткового та залученого капіталу належним чином класифікується, оцінюється, а результати переоцінки відображаються достовірно в первинних документах (якісні аспекти 1, 2).

Д. Операції, що пов'язані з рухом додаткового капіталу, здійснюються відповідно до законодавства та правильно оформлюються та відображаються в фінансовому обліку (якісні аспекти 2 і 3).

В аудиторській програмі додаткового капіталу слід відобразити основні процедури, які спрямовані на досягнення основних завдань аудиторської перевірки. При проведенні початкового аудиту, процедури будуть залежати від рівня довіри до попереднього аудитора та використання даних з попереднього аудиту.

У випадку, коли аудит базується на даних попереднього аудиту, слід ретельно вивчити робочу документацію попереднього аудиту, що стосується рахунків додаткового капіталу за попередній період. Після визначення рівня довіри до попереднього аудиту та визначення попередніх робіт, які передують основним процедурам аудиту додаткового капіталу, пропонується виконати типову програму аудиторських процедур (табл. 3.6).

Таблиця 3.6

Типова програма аудиту додаткового капіталу на ТДВ «Яготинський
маслозавод»

Мета аудиту	Перелік аудиторських процедур	Метод аудиту	Робочий документ
А, Г	Перевірити правильність класифікації капіталу	Нормативно-правова перевірка	К-1
Б, [А]	Перевірка правильності оцінки капіталу	Документальна, аналітична перевірка, оцінка, співставлення	К-2
Б, В, [Д]	Вивчити статут підприємства, документацію, яка містить інформацію про розмір статутного капіталу	Документальна перевірка, нормативно-правова перевірка, аналіз	К-3
В, [Д]	Відмітити дозволені операції з капіталом, виділити питання, що викликають інтерес з точки зору аудиту	Документальна перевірка, нормативно-правова перевірка, аналіз	К-4
Д	Перевірка відповідності даних аналітичного та синтетичного обліку операцій з власним капіталом та здійснити аналіз по рахунках капіталу	Документальна перевірка, зустрічна звірка, аналіз	К-5
Г, [Б]	Аналіз операцій, що формують прибуток, та операцій, що впливають на рахунок «Нерозподілений прибуток». Оцінка фінансового стану підприємства, перспективи збільшення додаткового капіталу.	Документальна перевірка, нормативно-правова перевірка, аналіз, оцінка	К-6

Джерело: складено автором на основі [7; 12; 14; 17; 23; 31]

При розробці програми аудиту додаткового капіталу необхідно надати особливу увагу аналізу додаткового капіталу. Запропонована програма аудиту забезпечує охоплення всіх операцій підприємства ТДВ "Яготинський маслозавод" НАН, пов'язаних з власним капіталом, і включає основні процедури для проведення аудиторської перевірки.

Отже, аудит додаткового капіталу передбачає: ідентифікацію суб'єктів, які здійснюють контрольні процедури; визначення об'єктів, які підлягають контролю; встановлення основних завдань проведення аудиту додаткового капіталу; складання програми контролю; систематизацію джерел інформації, що є основою для проведення аудиту.

Для застосування методів та прийомів перевірки аудитору необхідна чітка методика проведення перевірки, яка розробляється на етапі планування і спрямована на збір аудиторських доказів для аналізу та впровадження заходів з підвищення ефективності використання додаткового капіталу.

Згідно з інформацією на рисунку 3.4, аудитор повинен чітко визначити напрями перевірки і ефективно використовувати обрані процедури аудиту під час аудиту додаткового капіталу на ТДВ "Яготинський маслозавод".

На основі первинних документів та аудиторських процедур аудитор проводить аналіз у таких напрямках: аналіз складу і структури додаткового та залученого капіталу; оцінка ефективності використання додаткового капіталу; визначення факторів, що впливають на зміну величини додаткового капіталу; аналіз рентабельності додаткового капіталу. Проведення цього аналізу дозволить аудитору розробити рекомендації щодо підвищення ефективності використання додаткового капіталу у відповідності з визначеними напрямками.

Аудит додаткового капіталу має на меті збір аудиторських доказів, проведення аналізу та розробку рекомендацій щодо оптимізації роботи облікового апарату з метою підвищення ефективності управління власним капіталом, враховуючи окремі його елементи.

На кожному підприємстві проводиться незалежний аудит з метою запобігання конкретним порушенням, які можуть виникнути під час господарських операцій, як ненавмисні, так і навмисні. Це також стосується порушень, пов'язаних з операціями із власним капіталом. Важливою складовою ефективного аудиту є врахування досвіду та знань аудиторів про типові помилки, які можуть виникнути.

Аудитор має перевірити можливі порушення і помилки, ймовірність виникнення яких на конкретному підприємстві є значною. Класифікатор порушень розробляється на основі інформації, яку аудитор отримує від керівництва підприємства, попереднього аудитора, співробітників підприємства та інших джерел.

З метою забезпечення ефективного аудиту в нашій роботі ми виділили типові порушення, що можуть відбуватись на ТДВ "Яготинський маслозавод" у операціях із власним капіталом, і узагальнили їх у "матриці вразливості" (таблиця 3.7).

Таблиця 3.7

Типові порушення при операціях із власним капіталом на
ТДВ «Яготинський маслозавод»

№ з/п	Порушення	Оцінка суттєвості відхилення	Шляхи викривлення
1	2	3	4
1.	Незадовільне оформлення первинних документів (застосування нетипових чи недоречних форм, відсутність підписів, печаток, не заповнення всіх необхідних реквізитів)	Суттєве	Викривлення
2.	Залишок за кредитом субрахунків 401 «Статутний капітал» або 403 «Інший зареєстрований капітал» не відповідає заявленому в установчих документах	Суттєве	Невідповідність
3.	Невідповідність кореспонденції рахунків, зазначеної у платіжних документах, аналогічній кореспонденції в облікових регістрах ТДВ «Яготинський маслозавод» НАН	Суттєве	Невідповідність
4.	Відсутність оригіналів або завірених відповідно до законодавства документів	Суттєве	Підrobка
5.	Неправильне відображення дооцінки або безоплатно одержаних необоротних активів	Суттєве	Незаконність операції
6.	Невідповідність даних аналітичного обліку оборотам і залишкам за синтетичними рахунками 40, 41, 42, 45 та 46	Суттєве	Невідповідність
7.	Невірне створення або використання резервного капіталу	Суттєве	Незаконність операції
8.	Безпідставне виправлення записів у документах	Суттєве	Підrobка

Джерело: складено автором на основі [7; 12; 14;17; 23; 31]

Визначення порушень дозволяє ефективніше здійснити аудит (з меншими затратами часу і більшою результативністю пошуку порушень).

Висновок до розділу 3

Отже, аудит додаткового капіталу є одним з найважливіших напрямків аудиторської перевірки, оскільки він гарантує стабільну роботу підприємства, його ефективність та прибутковість. Результати аудиту додаткового капіталу цікавлять як внутрішні, так і зовнішні користувачі фінансової звітності. Вдосконалена методика аудиту додаткового капіталу враховує особливості

його формування і включає такі складові: перевірка установчих документів, ідентифікація суб'єкта, підтвердження легітимності зареєстрованого (пайового) капіталу, методи оцінки долей засновників, організаційно-правову форму підприємства, види додаткового капіталу та період створення господарського суб'єкта, достовірність обліку і відповідність його встановленим методологічним засадам.

ВИСНОВКИ

В ході проведення дослідження було здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано практичні рекомендації з удосконалення обліку та аудиту додаткового капіталу підприємств. На основі отриманих результатів можна зробити наступні висновки:

1. Шляхом критичної оцінки спеціальної економічної літератури, було розкрито економічну сутність поняття "додатковий капітал" і запропоновано власне визначення цього терміну. Відповідно до нашого розуміння, додатковий капітал представляє собою загальну вартість нетто активів підприємства (активи за вирахуванням зобов'язань), яка відображає обсяг прав та інтересів власників і складається з інвестованого, накопиченого та потенційного капіталу. Внаслідок постійних змін у потребах управління підприємством, класифікація додаткового капіталу також постійно розвивається, зазнає змін за рахунок введення нових критеріїв.

2. Економічно обґрунтована класифікація додаткового капіталу є важливим елементом успішної організації бухгалтерського обліку, оскільки вона впливає на здатність до Своєчасне та чітке управління власним капіталом, оперативного аналіз та прогностика, а зрештою адекватність управлінських рішень. Законодавча і нормативно-правова база мають на меті забезпечити однакове розуміння та дотримання єдиної системи контролю в діяльності всіх підприємств. Вивчення нормативно-правових документів дозволяє підтвердити реальність та достовірність відображення додаткового капіталу в фінансовій звітності та відповідність операцій з ними чинному законодавству під час обліку та аудиту додаткового капіталу. Проте, нормативна база України з обліку і аудиту додаткового капіталу повинна адаптуватися до нового механізму господарювання, а проблеми, пов'язані з обліком та аудитом додаткового капіталу, потребують організаційного та економічного вирішення. Оскільки процес формування додаткового капіталу супроводжується рядом проблем, які впливають на фінансові рішення

підприємства, ці проблеми потребують подальшого детального вивчення як на теоретичному, так і на практичному рівні, і можуть бути вирішені тільки шляхом вдосконалення чинного законодавства.

3. При вивченні питань організації обліку додаткового капіталу важливо розуміти, що організація бухгалтерського обліку включає комплекс заходів, які здійснюються власником підприємства з метою фіксації та узагальнення фактів господарської діяльності для отримання необхідної інформації для складання фінансової звітності та управління підприємством. Організація обліку також спрямована на вдосконалення системи бухгалтерського обліку з метою надання достовірної інформації як внутрішнім, так і зовнішнім користувачам. Важливим інструментом організації обліку є облікова політика підприємства, яка повинна містити відповідні відомості про власний капітал підприємства та враховувати комплексний підхід до організації обліку власного капіталу, включаючи методичні, технічні та організаційні аспекти. Ми запропонували схему організації обліку додаткового капіталу для ТДВ "Яготинський маслозавод", оскільки в наказі про облікову політику цього підприємства відсутні відповідні положення, що стосуються обліку додаткового капіталу.

4. Документування результатів аудиту є важливим етапом даної процедури. Дослідження показують, що своєчасне та якісне оформлення аудиторських документів є необхідною умовою успішного та ефективного проведення аудиту. Внутрішній аудит має наступні завдання: контроль за збереженням та ефективним використанням активів підприємства, своєчасне дотримання вимог діючого законодавства та політики керівництва підприємства, забезпечення ефективного функціонування підприємства, його фінансової стійкості та перспектив розвитку, формування у власника достовірної інформації для прийняття ефективних управлінських рішень. Ці завдання покликані забезпечити контроль, дотримання нормативних вимог, оптимізацію функціонування підприємства та надання достовірної інформації для управлінських рішень власником.

5. Одним зі способів поліпшення обліку додаткового капіталу на підприємстві є його раціональна організація. Ми запропонували впровадження комплексу внутрішньої документації, яка спростить контроль за рухом додаткового капіталу, обробку інформації та полегшить сприйняття інформації. На наш погляд, для поліпшення підготовки інформації про сформований додатковий капітал і зміни в ньому необхідний комплект первинних документів, які повністю розкриватимуть бухгалтерський аспект формування, використання та руху додаткового капіталу на підприємстві. Також ми пропонуємо використовувати форми внутрішньої звітності, які міститимуть більш широкий набір даних і дадуть змогу підприємству проводити детальний аналіз порівняно з обов'язковою фінансовою звітністю. Застосування запропонованих заходів сприятиме розвитку методики обліку операцій з додатковим капіталом та дасть можливість оцінити джерела формування і зміни додаткового капіталу, що дозволить розробити практичні рекомендації щодо покращення фінансового стану підприємства, яке є об'єктом дослідження.

6. Крім того, одним зі способів поліпшення обліку та отримання точної, своєчасної та оперативної інформації про додатковий капітал є використання сучасних комп'ютерних технологій. Тому ми розробили модель алгоритмів облікових процедур для комп'ютерної обробки інформації про наявність і рух власного капіталу на ТДВ "Яготинський маслозавод". Впровадження запропонованої моделі на практиці дозволить автоматизувати робочі місця облікового персоналу на підприємстві ТДВ "Яготинський маслозавод" і значно підвищити продуктивність їх роботи у сфері обліку додаткового капіталу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ареф'єва О. В., Мягих І. М., Росумака Т. Г. Власний капітал підприємства та проблеми його формування. *Інтелект XXI*. 2016. № 6. С. 161-169.
2. Аудит : підручник / [Петрик О. А., Зотов В. О., Кудрицький Б. В. та ін.] ; за заг. ред. О. А. Петрик. Київ : КНЕУ, 2015. 498 с.
3. Аудит. Основи державного, незалежного професійного та внутрішнього аудиту : підручник / За ред. Немченко В. В., Редько О. Ю. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 540 с.
4. Безкоровайна Л. В. Особливості обліку власного капіталу на підприємствах. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 4. С. 950-954.
5. Біологічні активи : Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30, Наказ Міністерства фінансів України від 18.11.05 р. №790 (зі змінами і доповненнями). URL: <http://proaudit.com.ua/buh/standart/p-sbo-30-b-olog-chn-aktivi.html> (дата звернення 28.02.2023).
6. Боднарчук А. В. Удосконалення комплексного економічного аналізу власного капіталу. *Бізнес Інформ*, 2013. № 3. С. 282-285.
7. Бодруг Т. М., Гаватюк Л. С. Сутність аналізу та управління фінансовим станом підприємств України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Вип. 22(1). С. 20-24.
8. Бродська І. І., Зінчук А. Г. Власний капітал: поняття та його складові в контексті національних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. *Економічні науки. Серія : Економічна теорія та економічна історія*. 2019. Вип. 16. С. 11-17.
9. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік : підручник. Житомир : Рута, 2014. 912 с. 67
10. Виноградова М. О., Жидаєва Л. І. Аудит : навч. посібник. Київ :

«Центр учбової літератури», 2014. 656 с.

11. Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 6 від 28.05.99 р. №137. URL : <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 28.02.2023).

12. Витрати: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 від 31.12.1999. № 318 URL : [http //zakon 4.rada.gov.ua](http://zakon4.rada.gov.ua) (дата звернення 28.02.2023).

13. Візіренко С. В., Макаріхін С. С. Методичні аспекти аудиту фінансової звітності підприємства. *Сталий розвиток економіки*. 2015. № 4. С. 170-176.

14. Воробйова Н. П., Музиченко Р. О. Аналіз фінансового стану підприємства: сутність і необхідність. *Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку. Серія : Економіка та менеджмент*. 2017. № 13. С. 116-123.

15. Гейсер Е. С., Шендригоренко М. Т., Шевченко Л. Я. Актуальні питання внутрішнього контролю власного капіталу підприємства та напрями їх вирішення. *Торгівля і ринок України*. 2020. № 1. С. 88-96.

16. Голуб Л. О. Оцінка аудиторського ризику та тестування засобів контролю фінансової діяльності підприємства. *Наукові праці МАУП*. 2014. Вип. 42. С. 207-214.

17. Голячук Н. В., Волот О. І., Голячук С. Є. Обліково-аналітичні аспекти ефективності використання власного капіталу. *Наукові горизонти*. 2020. Т. 23, № 11. С. 61–69.

18. Городня Т.А. Сучасна стратегія управління капіталом підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2008. Вип. 18 (10). С. 250-253.

19. Господарський Кодекс України, Кодекс від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення 28.02.2023).

20. Гострик А. Д. Облік власного капіталу в контексті національних та міжнародних стандартів. *Студентські наукові студії : Молодіжний науковий журнал*. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2022.

21. Дерев'янюк С. І., Кузик Н. П., Олійник С. О., Ганяйло О. М. Аудит :

навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2016. 380 с.

22. Деякі питання дерегуляції господарської діяльності: Постанова Кабінету міністрів України від 27.03.2019 р. № 367. URL : <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 28.02.2023).

23. Дохід: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 від 29.11.1999 р. № 290. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99> (дата звернення 28.02.2023).

24. Дробязко С. І. Удосконалення методології бухгалтерського обліку власного капіталу підприємств. *Агросвіт*. 2020. № 1. С. 3-8.

25. Євтушевська О. О., Чернов К. І. Теоретичні аспекти власного капіталу підприємства: сутність та структура. *Економіка харчової промисловості*. 2020. Т. 12, Вип. 3. С. 17-24.

26. Загальні вимоги до фінансової звітності: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 від 07.02.2014 р. № 73. URL: <http://prou4ot.info/> (дата звернення 28.02.2023).

27. Запаси: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 від 20.10.1999 р. №246. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99> (дата звернення 28.02.2023).

28. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99> (дата звернення 28.02.2023).

29. Іщенко Я.П., Галайда Л.В. Теоретичні основи формування власного капіталу підприємства. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2015. Вип. 15 (1). С. 146-148.

30. Камінська Т. Г. Економічна сутність та класифікаційні характеристики капіталу підприємств. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2011. №2(20). С.230-245.

31. Каховська О. В., Макарова Г. С., Домащенко А. О. Обліковоаналітичне забезпечення процесу внутрішнього контролю власного

капіталу підприємства. *Причорноморські економічні студії*. 2017. Вип. 22. С. 196-200. 69

32. Королюк Т. М. Облік власного капіталу й аналіз його впливу на інвестиційну привабливість акціонерних товариств: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.06.04. Київ, 2005. 22 с.

33. Кубік В. Д. Моделювання як метод формування облікової політики підприємства. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. Том 14. Вип. 2 (30). С. 171-184.

34. Кубік В. Д. Побудова ефективної моделі облікової політики підприємства – запорука ефективного управління і стратегічного розвитку. URL : <http://dspace.oneu.edu.ua/> (дата звернення 28.02.2023).

35. Лист Міністерства фінансів України від 21.12. 2005 р. № 31-34000-10-5/27793 «Про облікову політику». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2779201-05> (дата звернення 28.02.2023).

36. Лист МФУ від 29.07.03 № 04230-04108 «Щодо суттєвості у бухгалтерському обліку і звітності». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v4108201-03> (дата звернення 28.02.2023).

37. Любар О. О. Нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку власного капіталу Ефективна економіка. 2020. № 4. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2020_4_75. (дата звернення 28.02.2023).

38. Максимова В. Ф. Бухгалтерський облік: підручник для студ. вищих навч. закл. спец. 6.050100 «Облік і аудит». Одеса: ОНЕУ, 2012. 670 с.

39. Мелень О. В., Майструк О. Д. Особливості організації обліку власного капіталу підприємств. *Інфраструктура ринку: Електронний науково-практичний журнал*. 2018. С. 371-375.

40. Мельник Т. Г., Димніч В. В. Організація бухгалтерського обліку та контролю власного капіталу. *Молодий вчений*. 2018. № 3(2). С. 670-675.

41. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності: Наказ Міністерства фінансів України від 28.03.2014 р. № 433 URL : <http://www.pro-u4ot.info/> 70 (дата звернення 28.02.2023).

42. Методичні рекомендації про застосування реєстрів бухгалтерського обліку від 29.12.2000 №356. URL: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=v0356201-00> (дата звернення 28.02.2023).

43. Методичні рекомендації щодо складання розпорядчого документа про облікову політику підприємства, затверджені наказом Міністерства аграрної політики України від 17.12.2007 р. № 921. URL : <http://www.minagro.kiev.ua/page/77098>. (дата звернення 28.02.2023).

44. Міжнародний стандарт фінансового обліку 1 «Подання фінансової звітності». URL : <http://www.minfin.gov.ua/file/link/392433/file/c.pdf>. (дата звернення 28.02.2023).

45. Міжнародні стандарти аудиту. URL :: <http://www.pro-u4ot.info/> (дата звернення 28.02.2023).

46. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_010 (дата звернення 28.02.2023).

47. Музиченко Т.О. Організація облікового процесу складових власного капіталу. *Ефективна економіка*. 2015. № 6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4158>. (дата звернення 28.02.2023).

48. Нематеріальні активи: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 від 07.07.1999 р. №163. URL : <http://buhgalter911.com/Res/PSBO/PSBO8.aspx> (дата звернення 28.02.2023).

49. Ночовна Ю. О. Особливості розкриття інформації про фінансові результати у фінансовій звітності за національними та міжнародними стандартами. *Ефективна економіка*. 2018. № 11.: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2018_11_65. (дата звернення 28.02.2023).

50. Об'єднання підприємств: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 19, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.07.99 р. № 163. URL: proaudit.com.ua/buh/standart/psbo-19.html (дата звернення 28.02.2023).

51. Основні засоби: Національне положення (стандарт)

бухгалтерського обліку 7 від 27.04.2000 № 92. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00> (дата звернення 28.02.2023).

52. Петришин Л., Жидовська Н., Росток М. Теоретичні і методологічні аспекти обліку власного капіталу. *Вісник Львівського національного аграрного університету. Серія : Економіка АПК*. 2020. № 27. С. 71-79.

53. Піхняк Т. А. Гармонізація обліку власного капіталу в контексті переходу до міжнародних стандартів. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2019. № 6(1). С. 136-141.

54. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. Затверджений наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. №291. URL: http://minfin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=50132&cat_id=57 (дата звернення 28.02.2023).

55. Плотніков Д. В. Оцінка рентабельності бізнесу URL: http://www.strategies.com.ua/statti_rentabel.html (дата звернення 28.02.2023).

56. Погрішук Г. Б., Волощук Р. Є. Власний капітал підприємства: сутність і особливості формування в Україні. *Економіка та держава*. 2020. № 7. С. 16-23. (дата звернення 28.02.2023).

57. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2011. № 13-14, 15-16, 17. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення 28.02.2023).

58. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 24.05.95 №88, зареєстрованого у Міністерстві юстиції України 05.06.95 за №168/704. URL : zakon2.rada.gov.ua (дата звернення 28.02.2023).

59. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань : Наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14> (дата звернення 28.02.2023).

60. Порядок збільшення (зменшення) статутного капіталу акціонерного товариства: Рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку

від 12.06.2018 № 385. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0805-18> (дата звернення 28.02.2023).

61. Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 р. № 514-VI. URL : <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 28.02.2023).

62. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21.12.2017 р. № 2258-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19> (дата звернення 28.02.2023).

63. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99 р. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення 28.02.2023).

64. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо статутного капіталу: Закон України від 22.12.2010 р. № 2850-VI. URL : <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 28.02.2023).

65. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 р. № 755-IV. URL : <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 28.02.2023).

66. Про затвердження Порядку збільшення (зменшення) статутного капіталу акціонерного товариства: рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 12.06.2018 р. № 385. URL : <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 28.02.2023).

67. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05.04.2007 р. № 877-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16> (дата звернення 28.02.2023).

68. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні: Закон України від 12.07.2001 р. № 2658-III. URL : <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 28.02.2023).

69. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 06.02.2018 р. № 2275-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2275-19> (дата звернення 28.02.2023).

70. Про цінні папери і фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006 р.

№ 3480-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/3480-15> (дата звернення 28.02.2023).

71. Рішення Аудиторської палати України від 18.04.2003 № 122 «Про порядок застосування в Україні стандартів аудиту та етики Міжнародної організації бухгалтерів»: сайт АПУ. URL: <http://www.apu.com.ua>.

72. Свірідова С. С., Пожар О. О. Оцінка факторів впливу на рентабельність підприємства. *Молодий вчений*. 2014. № 11(14). С. 93-96.

73. Слесар Т., Шара Є. Організація технології облікового процесу власного капіталу. *Вісник економіки*. 2021. Вип. 2. С. 145-159.

74. Сопко В.В. Облік фінансових результатів. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2016. № 4. С. 138-147.

75. Спрощена фінансова звітність: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 від 25.02.2000 р. № 39. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/z0161-00> (дата звернення 28.02.2023).

76. Фінансові інвестиції: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 12 від 26.04.2000 р. № 91. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/z0284-00> (дата звернення 28.02.2023).

77. Фінансові інструменти: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 від 30.11.2001 р. № 559. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/z1050-01> (дата звернення 28.02.2023).

78. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/435-15> (дата звернення 28.02.2023).

79. Цюцяк І. Л., Цюцяк А. Л. Стратегічний контроль ефективності використання власного капіталу на основі оцінювання показників похідного балансового звіту. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2018. Вип. 5. С. 57-66.

80. Цюцяк І. Л., Цюцяк А. Л. Факторний аналіз рентабельності власного капіталу: сутність та методика проведення. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. 2020. Вип. 1-2. С. 238-249.

81. Шендригоренко М. Т., Гейєр Е. С., Шевченко Л. Я. Облік і контроль власного капіталу підприємства: організація та пропозиції з удосконалення. *Вісник ДонНУЕТ*. 2020 № 2(73). С. 91-98. 74

82. Яровенко Т. С., Свистільник К. П. Удосконалення методології бухгалтерського обліку власного капіталу в сучасних умовах. *Вісник Дніпропетровського університету*. Вип. 7(2). 2013. С. 189-194.

83. Anthony R.N., Welsch G.A. Fundamentals of Management Accounting. Irwin, 1977.

84. Auditing and assurance services: an integrated approach / Alvin A. Arens, Randal J. Eldez, Mark S. Bea- sley – 10th ed. Pearson Prentice Hall, 2005. 791 p.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

		Дата	КОДИ
		за ЄДРПОУ	01.01.2022
		за КОАТУУ	00446003
		за КОПФГ	UA320402100100944 29
		за КВЕД	250
			10.51
Підприємство	ТДВ "Яготинський маслозавод"		
Територія	Київська область, м.Яготин		
Організаційно- правова форма господарювання	Товариство з додатковою відповідальністю		
Вид економічної діяльності	Перероблення молока, виробництво масла та сиру		
Середня кількість працівників: 901			
Адреса, телефон: 07700 м.Яготин, Шевченка, 213, (04575)5-59-88			
Одиниця виміру: тис.грн. без десяткового знака			
Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):			
за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку		☐	
за міжнародними стандартами фінансової звітності		☒	

Баланс (Звіт про фінансовий стан) на 31.12.2021 р. Форма №1

		Код за ДКУД		1801001
Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	
1	2	3	4	
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи	1000	4 784	2 901	
первісна вартість	1001	11 896	11 532	
накопичена амортизація	1002	(7 112)	(8 631)	
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0	0	
Основні засоби	1010	444 946	417 251	
первісна вартість	1011	733 629	773 761	
знос	1012	(288 683)	(356 510)	
Інвестиційна нерухомість	1015	0	0	
первісна вартість	1016	0	0	
знос	1017	(0)	(0)	
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0	
первісна вартість	1021	0	0	
накопичена амортизація	1022	(0)	(0)	
Довгострокові фінансові інвестиції:				
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0	
інші фінансові інвестиції	1035	52 495	0	
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	936	
Відстрочені податкові активи	1045	0	0	
Гудвіл	1050	0	0	
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0	
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0	
Інші необоротні активи	1090	19 734	11 491	
Усього за розділом I	1095	521 959	432 579	

II. Оборотні активи			
Запаси	1100	166 210	165 657
Виробничі запаси	1101	80 177	75 361
Незавершене виробництво	1102	5 528	6 854
Готова продукція	1103	75 317	80 394
Товари	1104	5 188	3 048
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Депозити перестрахування	1115	0	0
Векселі одержані	1120	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	443 374	425 104
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	7 737	8 229
з бюджетом	1135	912	1 967
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0
з нарахованих доходів	1140	19	24
із внутрішніх розрахунків	1145	389 781	495 782
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	7 765	9 330
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	10 217	31 692
Готівка	1166	2	2
Рахунки в банках	1167	10 215	31 690
Витрати майбутніх періодів	1170	249	377
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0
у тому числі в:			
резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0
Інші оборотні активи	1190	1 182	3 879
Усього за розділом II	1195	1 027 446	1 142 041
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0
Баланс	1300	1 549 405	1 574 620

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	3 797	3 797
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0
Капітал у дооцінках	1405	0	0
Додатковий капітал	1410	0	0
Емісійний дохід	1411	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0
Резервний капітал	1415	1 528	1 528
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	587 459	524 076
Неоплачений капітал	1425	(0)	(0)
Вилучений капітал	1430	(0)	(0)
Інші резерви	1435	0	0
Усього за розділом I	1495	592 784	529 401

II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0	0
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	0	41 870
Інші довгострокові зобов'язання	1515	201 451	205 704
Довгострокові забезпечення	1520	0	0
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0
Цільове фінансування	1525	0	0
Благодійна допомога	1526	0	0
Страхові резерви	1530	0	0
у тому числі:			
резерв довгострокових зобов'язань	1531	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	0	0
резерв незароблених премій	1533	0	0
інші страхові резерви	1534	0	0
Інвестиційні контракти	1535	0	0
Призовий фонд	1540	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0
Усього за розділом II	1595	201 451	247 574
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	216 608	378 396
Векселі видані	1605	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	8 185	22 096
товари, роботи, послуги	1615	201 194	228 624
розрахунками з бюджетом	1620	4 840	2 338
у тому числі з податку на прибуток	1621	499	0
розрахунками зі страхування	1625	1 794	1 715
розрахунками з оплати праці	1630	6 461	6 151
одержаними авансами	1635	25	142
розрахунками з учасниками	1640	1 790	1 774
із внутрішніх розрахунків	1645	290 562	131 761
страховою діяльністю	1650	0	0
Поточні забезпечення	1660	17 938	18 337
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	5 773	6 311
Усього за розділом III	1695	755 170	797 645
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0
Баланс	1900	1 549 405	1 574 620

Керівник

Косяченко Сергій Олександрович

Головний бухгалтер

Каплій Оксана Олександрівна

ДОДАТОК Б

Підприємство

Товариство з додатковою відповідальністю
"Яготинський маслозавод"

Дата

за ЄДРПОУ

КОДИ

01.01.2022

00446003

Звіт про власний капітал
За 2021 рік
Форма №4

Код за ДКУД 1801005

Стаття	Код рядка	Зареєстрований капітал	Капітал у дооцінках	Додатковий капітал	Резервний капітал	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	Неоплачений капітал	Вилучений капітал	Всього
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Залишок на початок року	4000	3 797	0	0	1 528	587 459	0	0	592 784
Коригування:	4005	0	0	0	0	0	0	0	0
Зміна облікової політики									
Виправлення помилок	4010	0	0	0	0	0	0	0	0
Інші зміни	4090	0	0	0	0	(8)	0	0	(8)
Скоригований залишок на початок року	4095	3 797	0	0	1 528	587 451	0	0	592 776
Чистий прибуток (збиток) за звітний період	4100	0	0	0	0	(63 319)	0	0	(63 319)
Інший сукупний дохід за звітний період	4110	0	0	0	0	0	0	0	0
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	4111	0	0	0	0	0	0	0	0
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	4112	0	0	0	0	0	0	0	0
Накопичені курсові різниці	4113	0	0	0	0	0	0	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих і спільних підприємств	4114	0	0	0	0	0	0	0	0

Інший сукупний дохід	4116	0	0	0	0	0	0	0	0
Розподіл прибутку:	4200	0	0	0	0	0	0	0	0
Виплати власникам									
Спрямування прибутку до зареєстрованого капіталу	4205	0	0	0	0	0	0	0	0
Відрахування до резервного капіталу	4210	0	0	0	0	0	0	0	0
Сума чистого прибутку, належна до бюджету відповідно до законодавства	4215	0	0	0	0	0	0	0	0
Сума чистого прибутку на створення спеціальних (цільових) фондів	4220	0	0	0	0	0	0	0	0
Сума чистого прибутку на матеріальне заохочення	4225	0	0	0	0	0	0	0	0
Внески учасників:	4240	0	0	0	0	0	0	0	0
Внески до капіталу									
Погашення заборгованості з капіталу	4245	0	0	0	0	0	0	0	0
Вилучення капіталу:	4260	0	0	0	0	0	0	0	0
Викуп акцій									
Перепродаж викуплених акцій	4265	0	0	0	0	0	0	0	0
Анулювання викуплених акцій	4270	0	0	0	0	0	0	0	0
Вилучення частки в капіталі	4275	0	0	0	0	0	0	0	0
Зменшення номінальної вартості акцій	4280	0	0	0	0	0	0	0	0
Інші зміни в капіталі	4290	0	0	0	0	(56)	0	0	(56)
Придбання (продаж) неконтрольованої частки в дочірньому підприємстві	4291	0	0	0	0	0	0	0	0
Разом змін у капіталі	4295	0	0	0	0	(63 375)	0	0	(63 375)
Залишок на кінець року	4300	3 797	0	0	1 528	524 076	0	0	529 401

Керівник

Косяченко Сергій Олександрович

Головний бухгалтер

Каплій Оксана Олександрівна

ДОДАТОК В

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності"

Підприємство **ТОВАРИСТВО З ДОДАТКОВОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ЯГОТИНСЬКИЙ МАСЛОЗАВОД"**

Дата (рік, місяць, число)
за ЄДРПОУ

КОДИ		
2023	01	01
00446003		
UA32040210010094429		
250		
10.51		

Територія **КИЇВСЬКА**

за КАТОТТГ ¹

Організаційно-правова форма господарювання **Товариство з додатковою відповідальністю**

за КОПФГ

Вид економічної діяльності **Перероблення молока, виробництво масла та сиру**

за КВЕД

Середня кількість працівників ² **900**

55663

Адреса, телефон **вулиця Шевченка, буд. 213, м. ЯГОТИН, ЯГОТИНСЬКИЙ РАЙОН, КИЇВСЬКА обл., 07700**

Одиниця виміру: тис. грн. без десяткового знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма №2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)

Складено (зробити позначку "ч" у відповідній клітинці):
за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку
за міжнародними стандартами фінансової звітності

V

Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на **31 грудня 2022** р.

Форма №1 Код за ДКУД **1801001**

А К Т И В	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	2 901	1 528
первісна вартість	1001	11 532	11 581
накопичена амортизація	1002	8 631	10 053
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-
Основні засоби	1010	417 251	390 541
первісна вартість	1011	773 761	811 917
знос	1012	356 510	421 376
Інвестиційна нерухомість	1015	-	-
первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	-	-
знос інвестиційної нерухомості	1017	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	-	-
накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	-	-
інші фінансові інвестиції	1035	-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	936	-
Відотрачені податкові активи	1045	-	-
Гудвіл	1050	-	-
Відотрачені аквізиційні витрати	1060	-	-
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	-	-
Інші необоротні активи	1090	11 491	32 020
Усього за розділом I	1095	432 579	424 089
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	165 657	165 465
виробничі запаси	1101	75 361	117 522
незавершене виробництво	1102	6 854	6 581
готова продукція	1103	80 394	37 927
товари	1104	3 048	3 435
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Депозити перестрахування	1115	-	-
Векселі одержані	1120	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	425 104	592 908
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	8 229	11 642
з бюджетом	1135	1 967	12 613
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	24	56
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	495 782	806 529
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	9 330	2 977
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	31 692	7 818
готівка	1166	2	4
рахунки в банках	1167	31 690	7 814
Витрати майбутніх періодів	1170	377	452
Частка перестрахування у страхових резервах	1180	-	-
у тому числі в:			
резервах довгострокових зобов'язань	1181	-	-
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	-	-

резервах незароблених премій	1183	-	-
інших страхових резервах	1184	-	-
Інші оборотні активи	1190	3 879	4 470
Усього за розділом II	1195	1 142 041	1 604 930
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	1 574 620	2 029 019

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
I	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	3 797	3 797
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	-	-
Капітал у дооцінках	1405	-	-
Додатковий капітал	1410	-	-
емісійний дохід	1411	-	-
накопичені курсові різниці	1412	-	-
Резервний капітал	1415	1 528	1 528
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	524 076	679 715
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Вилучений капітал	1430	(-)	(-)
Інші резерви	1435	-	-
Усього за розділом I	1495	529 401	685 040
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	-	-
Пенсійні зобов'язання	1505	-	-
Довгострокові кредити банків	1510	41 870	27 913
Інші довгострокові зобов'язання	1515	205 704	225 982
Довгострокові забезпечення	1520	-	-
довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	-	-
Цільове фінансування	1525	-	-
благодійна допомога	1526	-	-
Страхові резерви	1530	-	-
у тому числі:	1531	-	-
резерв довгострокових зобов'язань		-	-
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	-	-
резерв незароблених премій	1533	-	-
інші страхові резерви	1534	-	-
Інвестиційні контракти	1535	-	-
Призовий фонд	1540	-	-
Резерв на виплату джек-поту	1545	-	-
Усього за розділом II	1595	247 574	253 895
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	378 396	366 248
Векселі видані	1605	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	22 096	21 756
товари, роботи, послуги	1615	228 624	214 804
розрахунками з бюджетом	1620	2 338	33 616
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	4 681
розрахунками зі страхування	1625	1 715	2 301
розрахунками з оплати праці	1630	6 151	7 979
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	142	641
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	1 774	1 774
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	131 761	409 228
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	-	-
Поточні забезпечення	1660	18 337	24 879
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	6 311	6 858
Усього за розділом III	1695	797 645	1 090 084
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	-	-
Баланс	1900	1 574 620	2 029 019

Керівник

Головний бухгалтер

Косяченко Сергій Олександрович

Каплій Оксана Олександрівна

¹ Кодифікатор адміністративно-територіальних одиниць та території територіальних громад.

² Визначається в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

ПЕРЕВІРЕНО АУДИТОРОМ
ТОВ АК «Кроу Україна»

28.04.23 / *Генерал В.А.*

ДОДАТОК Г

Підприємство **ТОВАРИСТВО З ДОДАТКОВОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ
"ЯГОТИНСЬКИЙ МАСЛОЗАВОД"**
(найменування)

Дата (рік, місяць, число)
за ЄДРПОУ

КОДИ		
2022	01	01
00446003		

Звіт про власний капітал
за Рік 2021 Р.

Форма №4

Код за ДКУД

1801005

Стаття	Код ряд- ка	Зареє- строван- ний (пайовий) капітал	Капітал у дооцін- ках	Додат- ковий капітал	Резер- вний капітал	Нерозпо- ділений прибуток (непокри- тий збиток)	Нео- пла- чений капітал	Вилу- чений капітал	Всього
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Залишок на початок року	4000	3 797	-	-	1 528	587 459	-	-	592 784
Коригування: Зміна облікової політики	4005	-	-	-	-	-	-	-	-
Виправлення помилок	4010	-	-	-	-	-	-	-	-
Інші зміни	4090	-	-	-	-	(8)	-	-	(8)
Скоригований зали- шок на початок року	4095	3 797	-	-	1 528	587 451	-	-	592 776
Чистий прибуток (збиток) за звітний період	4100	-	-	-	-	(63 319)	-	-	(63 319)
Інший сукупний дохід за звітний період	4110	-	-	-	-	-	-	-	-
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	4111	-	-	-	-	-	-	-	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	4112	-	-	-	-	-	-	-	-
Накопичені курсові різниці	4113	-	-	-	-	-	-	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих і спільних підприємств	4114	-	-	-	-	-	-	-	-
Інший сукупний дохід	4116	-	-	-	-	-	-	-	-
Розподіл прибутку: Виплати власникам (дивіденди)	4200	-	-	-	-	-	-	-	-
Спрямування прибутку до зареєстрованого капіталу	4205	-	-	-	-	-	-	-	-
Відрахування до резервного капіталу	4210	-	-	-	-	-	-	-	-
Сума чистого прибутку, належна до бюджету відповідно до законодавства	4215	-	-	-	-	-	-	-	-
Сума чистого прибутку, на створення спеціальних (цільових) фондів	4220	-	-	-	-	-	-	-	-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Сума чистого прибутку на матеріальне заохочення	4225	-	-	-	-	-	-	-	-
Внески учасників: Внески до капіталу	4240	-	-	-	-	-	-	-	-
Погашення заборгованості з капіталу	4245	-	-	-	-	-	-	-	-
Вилучення капіталу: Викуп акцій (часток)	4260	-	-	-	-	-	-	-	-
Перепродаж викуплених акцій (часток)	4265	-	-	-	-	-	-	-	-
Анулювання викуплених акцій (часток)	4270	-	-	-	-	-	-	-	-
Вилучення частки в капіталі	4275	-	-	-	-	-	-	-	-
Зменшення номінальної вартості акцій	4280	-	-	-	-	-	-	-	-
Інші зміни в капіталі	4290	-	-	-	-	(56)	-	-	(56)
Придбання (продаж) неконтрольованої частки в дочірньому підприємстві	4291	-	-	-	-	-	-	-	-
Разом змін у капіталі	4295	-	-	-	-	(63 375)	-	-	(63 375)
Залишок на кінець року	4300	3 797	-	-	1 528	524 076	-	-	529 401

Керівник
Головний бухгалтер

Косяченко Сергій Олександрович

Каплій Оксана Олександрівна

ПЕРЕВІРЕНО АУДИТОРОМ
ТОВ АК «Кроу Україна»

28.04.23 / Yemik B.A.